

Státnice

Contents

Učební pomůcka státní závěrečné zkoušky	1
Přehled	1
Informace k jednotlivým otázkám	1
Občanské právo	2
Obchodní právo	15
Ekonomika a podnikové finance	27

Učební pomůcka státní závěrečné zkoušky

+=====+

| TOC definition for MMD |

+=====+

{{TOC}}

Přehled

+=====+

| Odkaz na file s přehledem otázek |

+=====+

Přehled otázek

Informace k jednotlivým otázkám

+=====+

| Následuje již seznam otázek a informace k nim |

+=====+

Občanské právo

Otázka 1 - Občanské právo hmotné – pojem, předmět, prameny, systém, systematika občanského zákoníku, dispozitivní a kogentní normy v občanském právu.

Úkoly

☒ § 1 - 14

☐ Dodělat ostatní části této otázky

Paragrafy

§ 1- 14

Vysvětlení a Poznámky

- Pojem
 - Občanské právo hmotné, obash mám jako komentář k nadpisu
 - Dobrá prezentace na toto téma - zastaralé, odkazuje ještě na původní Občanský zákoník
- Předmět
 - Předmět stanovuje §1 odstavec 2 Občanského zákoníku, respektive stanovoval za účinnosti starého Občanského zákoníku *majetkové vztahy FO a PO, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony* . Nově lze definovat předmět občanského práva hmotného jako: *Občanské právo lze vymezit jako obecné soukromé právo, jehož předmětem jsou osobní, rodinná a majetková práva a povinnosti subjektivní povahy, které se vztahují na všechny osoby občanského práva a na všechny občanskoprávní záležitosti, jež se mezi nimi navzájem příznačně realizují na zásadách jejich autonomie vůle a rovného (rozuměj hmotněprávního) postavení jako nejvýraznějších projevů jejich svobody, důstojnosti a rovnosti v soukromém právu.*
- Prameny
 - Ve stejné publikaci Občanské právo hmotné od Wolters Kluwer.
- Systém
 - Ibid.
- Systematika občanského zákoníku

- Ibid.
- Dispozitivní a kogentní normy v občanském zákoníku
 - Existují kogentní a dispozitivní ustanovení
 - Dispozitivní¹
 - * Ibid.
 - * Strany se podle svého uvážení, avšak v mezích zákona, mohou od zákona odchýlit
 - * Dispozitivní části občanského zákoníku:
 - Část.
 - Kogentní²
 - * Strany se v žádném případě nemohou odchýlit od zákona
 - * Kogentní části občanského zákoníku:
 - Část.
- Obecná část
 - Paragrafy 1 až 14.

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 2 - Osoby v právním smyslu. Fyzické osoby. Ochrana osobnosti člověka.

| Úkoly |

□ § 15 - 117 ³

| Paragrafy |

§ 15 - 117

| Vysvětlení a Poznámky |

- Rozdíl mezi právní osobností a svéprávností.
- Právní osobnosti ani svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát. ⁴
- Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat
 - Předběžné prohlášení

¹§ 1 odstavec 2 Občanského zákoníku.

²§ 1 odstavec 2 Občanského zákoníku.

³§ 115 až 117 jsou zrušeny.

⁴Jedná se tedy o kogentní ustanovení, viz Otázka číslo 1, v souladu s § 1 odstavce 2 Občanského zákoníku.

- Nápomoc při rozhodování
- Zastoupení členem domácnosti
- Omezení svéprávnosti
- Koblížek.

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 3 - Právnícké osoby – pojem, třídění, organizační struktura, přiřítání právního jednání a protiprávních činů, vznik a zánik, likvidace a přeměny.

Úkoly

□ § 118 - 435

Paragrafy

§ 118 - 435

Vysvětlení a Poznámky

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 4 - Zastoupení, včetně opatrovnictví.

Úkoly

□ § 436 - 488

Paragrafy

§ 436 - 488

Vysvětlení a Poznámky

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 5 - Věci a jejich rozdělení.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 6 - Subjektivní práva a právní povinnosti. Ochrana subjektivních práv. Soukromoprávní odpovědnost.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 7 - Právní skutečnosti. Právní jednání – pojem, náležitosti, vady a jejich následky.

--

| Úkoly |
|———|

|———|
| Paragrafy |
|———|

|———|
| Vysvětlení a Poznámky |
|———|

|———|
| Zdroje a poznámky pod čarou |
|———|

Otázka 8 - Čas jako občanskoprávní skutečnost. Promlčení, prekluze a další občanskoprávní instituty založené na běhu času.

|———|
| Úkoly |
|———|

|———|
| Paragrafy |
|———|

|———|
| Vysvětlení a Poznámky |
|———|

|———|
| Zdroje a poznámky pod čarou |
|———|

Otázka 9 - Manželství, majetkové právo manželské. Rodiče a dítě, osvojení, náhradní formy péče o dítě.

|———|
| Úkoly |
|———|

|———|
| Paragrafy |
|———|

|———|
| Vysvětlení a Poznámky |
|———|

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 10 - Vlastnické právo a jeho ochrana. Spoluvlastnictví.

--

Úkoly

--

--

Paragrafy

--

--

Vysvětlení a Poznámky

--

--

Zdroje a poznámky pod čarou

--

Otázka 11 - Držba a detence. Věcná práva k věci cizí.

--

Úkoly

--

--

Paragrafy

--

--

Vysvětlení a Poznámky

--

--

Zdroje a poznámky pod čarou

--

Otázka 12 - Dědické právo – pojem, systém, základní pojmy a principy. Dědění. Odkaz.

--

Úkoly

--

_____ |
| Paragrafy |
_____ |

_____ |
| Vysvětlení a Poznámky |
_____ |

_____ |
| Zdroje a poznámky pod čarou |
_____ |

Otázka 13 - Závazek a jeho struktura (subjekty a strany, předmět, obsah). Společné závazky. Vznik závazku.

_____ |
| Úkoly |
_____ |

_____ |
| Paragrafy |
_____ |

_____ |
| Vysvětlení a Poznámky |
_____ |

_____ |
| Zdroje a poznámky pod čarou |
_____ |

Otázka 14 - Smlouvy, jejich uzavírání, formování jejich obsahu, jejich forma a účinky. Smlouva o smlouvě budoucí.

_____ |
| Úkoly |
_____ |

_____ |
| Paragrafy |
_____ |

_____ |
| Vysvětlení a Poznámky |
_____ |

_____ |
| Zdroje a poznámky pod čarou |
_____ |

|_____|

Otázka 15 - Závazky ze smluv uzavíraných se spotřebitelem.

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Paragrafy |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

|_____|

| Zdroje a poznámky pod čarou |

|_____|

Otázka 16 - Změny závazků. Zajištění a utvrzení dluhů.

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Paragrafy |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

|_____|

| Zdroje a poznámky pod čarou |

|_____|

Otázka 17 - Zánik závazků.

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Paragrafy |

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 18 - Závazky z porušení smlouvy (z prodlení, z vadného plnění, z újmy způsobené porušením smluvní povinnosti). Závazky z bezdůvodného obohacení.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 19 - Darování, koupě a směna.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 20 - Přenechání věci k užití jinému.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 21 - Závazky ze smluv příkazního typu.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 22 - Dílo.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 23 - Závazky z bankovních smluv, závazky z přepravních smluv.

Úkoly

Paragrafy

Vysvětlení a Poznámky

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 24 - Závazky ze zaopatřovacích a odvážných smluv.

Úkoly

Paragrafy

Vysvětlení a Poznámky

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 25 - Soudnictví, soudní soustava, justiční systém.

Úkoly

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 26 - Subjekty civilního procesu. Procesní úkony.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 27 - Jednání. Dokazování.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 28 - Rozhodnutí. Opravné prostředky.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 29 - Výkon rozhodnutí a exekuce. Insolvenční řízení.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 30 - Alternativní řešení sporů.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Obchodní právo

Otázka 1 - Pojem, povaha, předmět, systém a prameny obchodního práva.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 2 - Pojmy podnikatel, podnikání, obchodní závod (jen vymezení pojmu) pobočka, odštěpný závod, majetek a jmění. Členění podnikatelů. Sídlo podnikatele.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

**Otázka 3 - Obchodní firma a obchodní tajemství a jejich ochrana.
Obchodní listiny.**

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

**Otázka 4 - Právní jednání podnikatele fyzické osoby. Právní jednání
podnikatele právnické osoby. Prokura, opatrovník, vedoucí odštěp-
ného závodu, osoba pověřená určitou činností při provozu závodu.**

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 5 - Právní úprava živnostenského podnikání.

Úkoly
Paragrafy

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 6 - Právní úprava neživnostenského podnikání. Podnikání zahraničních osob v České republice.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 7 - Obchodní rejstřík. Pojem a funkce obchodního rejstříku, princip publicity. Živnostenský rejstřík.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 8 - Právo proti nekalé soutěži I (obecná skutková podstata nekalé soutěže, klamavá reklama, klamavé označení zboží a služeb, vyvolání nebezpečí záměny, parazitování na pověsti, podplácení).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 9 - Právo proti nekalé soutěži II (zlehčování, nepřipustná srovnávací reklama, porušení obchodního tajemství, dotěrné obtěžování, ohrožení zdraví a životního prostředí, ochrana proti nekalé soutěži).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 10 - Právo proti omezování hospodářské soutěže.

Úkoly
Paragrafy

Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 11 - Práva k nemotným statkům při podnikání – výsledky tvůrčí duševní činnosti (vynález, užitný vzor, průmyslový vzor, topografie polovodičového výrobku, odrůda rostlin, a zlepšovací návrh).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 12 - Práva k nemotným statkům při podnikání – ochranná označení (ochranná známka, označení původu a zeměpisné označení).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 13 - Státní podnik a specifika majetkové účasti státu v jiných podnikatelských subjektech.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 14 - Specifika právního postavení podnikatele v závazkových právních vztazích.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 15 - Povinnosti podnikatele z tzv. spotřebitelských smluv.

Úkoly
Paragrafy

Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 16 - Veřejné zakázky (zadání veřejné zakázky, zadavatel a dodavatel, zásady zadávání veřejných zakázek, druhy a režimy veřejných zakázek, zadávací řízení, veřejné zakázky malého rozsahu).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 17 - Obchodní závod a dispozice s ním. Rodinný závod.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 18 - Cenné papíry a zaknihované cenné papíry.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 19 - Právní úprava podnikání na kapitálovém trhu. Právní úprava kolektivního investování.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 20 - Správní a trestní odpovědnost podnikatele (obecně).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky

Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 21 - Společnost podle občanského práva, tichá společnost.

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 22 - Obecné otázky obchodních společností a družstev I (právní úprava, druhy, vznik, zánik a neplatnost).

Úkoly
Paragrafy
Vysvětlení a Poznámky
Zdroje a poznámky pod čarou

Otázka 23 - Obecné otázky obchodních společností a družstev II (základní kapitál, vklad, podíl, orgány, jednání, koncernové právo).

--

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Paragrafy |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

|_____|

| Zdroje a poznámky pod čarou |

|_____|

Otázka 24 - Osobní obchodní společnosti (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost).

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Paragrafy |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

|_____|

| Zdroje a poznámky pod čarou |

|_____|

Otázka 25 - Společnost s ručením omezeným.

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Paragrafy |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

_____ |
| Zdroje a poznámky pod čarou |
_____ |

Otázka 26 - Akciová společnost – založení, vznik a zánik, organizační struktura.

_____ |
| Úkoly |
_____ |

_____ |
| Paragrafy |
_____ |

_____ |
| Vysvětlení a Poznámky |
_____ |

_____ |
| Zdroje a poznámky pod čarou |
_____ |

Otázka 27 - Cenné papíry vydávané akciovou společností. Zvýšení a snížení základního kapitálu akciové společnosti.

_____ |
| Úkoly |
_____ |

_____ |
| Paragrafy |
_____ |

_____ |
| Vysvětlení a Poznámky |
_____ |

_____ |
| Zdroje a poznámky pod čarou |
_____ |

Otázka 28 - Družstvo.

_____ |
| Úkoly |
_____ |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 29 - Přeměny obchodních korporací. Nadnárodní formy obchodních korporací.

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

| Zdroje a poznámky pod čarou |

Otázka 30 - Zvláštní úprava některých obchodních korporací (banky, pojišťovny a zajišťovny, družstevní záložny, investiční společnosti a investiční fondy).

| Úkoly |

| Paragrafy |

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|
| Zdroje a poznámky pod čarou |
|_____|

Ekonomika a podnikové finance

Otázka 1 - Rozhodování ekonomických subjektů, teoretické modely ekonomických systémů (zvykový, centrálně plánovaný, tržní a tržně-smíšený), ekonomický koloběh.

|_____|
| Úkoly |
|_____|

- ☒ Rozhodování ekonomických subjektů
- ☒ Teoretické model ekonomických subjektů
- ☒ Ekonomický koloběh

|_____|
| Vysvětlení a Poznámky |
|_____|

Ekonomie

Studuje chování jednotlivců, je to věda o lidském jednání, respektive o rozhodování ekonomických subjektů v různých ekonomických situacích, předmětem zkoumání je **ekonomika**.

Není objektivně měřitelná, je to společenská věda.

Ekonomie se **zabývá racionálním rozhodováním lidí v podmínkách vzácnosti** - tuto **racionalitu nenalezneme ve volbě cílů, ale ve volbě prostředků k dosažení cílů** (jinak by se dalo rovněž říci, že Ekonomie je věda o tom, jak se ekonomické subjekty chovají (rozhodují) při využívání vzácných zdrojů, které mají alternativní využití), užitek každého subjektu je subjektivní a nezáleží tedy na tom zda je daný užitek považovaný za racionální, nebo nikoli, protože toto ostatně nelze ani zhodnotit, záleží pouze na tom, jaku cestu člověk zvolil, aby se k danému cíli dostal, racionální člověk zvolí cestu s nejmenším úsilím, ze které získá největší užitek, téměř všechny zdroje, kterými lidé uspokojují své potřeby jsou vzácné.

Zájmy jedněch lidí jsou vyvažovány zájmy druhých lidí.

Pokud **příležitosti plně využijí zdroj, je takový zdroj vzácný, člověk řeší problematiku efektivní alokace vzácného zdroje**. Pokud zdroj není vzácný, dá se na něj pohlížet jako na volný zdroj (Existují i volné a veřejné statky), volné statky = statky za které spotřebitele neplatí, nebo jsou hrazeny z

pojištění, tedy například procházka ve višňovém sadu, nebo zdravotní pojištění (volné statky jsou ale často hrazeny v rámci daní a pojištění), veřejné statky - viz selhání trhu, statky které musí být poskytovány bezplatně a nejde z jejich užívání nikoho vyloučit - **problém černého pasažéra**, u těchto statků rovněž platí **nerivalita ve spotřebě**.

Racionální volba: **jak mám rozdělit svůj vzácný zdroj mezi příležitosti, abych dosáhl maximálního prospěchu?**

Ekonomie založila pojem člověka ekonomického (homo oeconomicus) - člověk snažící se chovat racionálně (ekonomicky), tj. Maximalizovat svůj užitek a minimalizovat své úsilí.

Ekonomie se **člení** na:

Makroekonomii - Studuje ekonomiku jako celek a zabývá se jevy jako nezaměstnanost, inflace a hrubý domácí produkt.

Mikroekonomii - Zkoumá chování jednotlivých ekonomických subjektů spotřebitelé (domácnosti) a podniky (firmy) a trhy a jejich vztahy, tedy například **rozhodování lidí při uspokojování různých potřeb, chování firem**.

Ekonomie (věda) a **ekonomika** (souhrn hospodářských činností ekonomických subjektů, které tyto subjekty vykonávají za účelem uspokojení svých potřeb).

Když jsou veškeré ekonomické zdroje plně využity, nelze již vyrobit nic dalšího - jediným způsobem, jak zvýšit výrobu určitého statku, je snížit výrobu něčeho jiného - **hranice produkčních možností**.

Další dodatečné informace, blížeji popsáno pak také v distanční opoře na straně 4 (například používané metody a tak podobně) tady:

Předmět ekonomie jako vědní disciplíny = **studium**:

Vzácnosti (omezenosti) zdrojů (x neomezenosti potřeb)

Volby (rozhodování)

Přístupy k ekonomii

Pozitivní ekonomie - zkoumá svět takový, jaký je.

Normativní ekonomie - zkoumá svět takový, jaký by měl dle jejího pohledu být.

Rozhodování ekonomických subjektů

- Člověk ekonomický se řídí jediným cílem - **maximalizovat svůj užitek (uspokojení) a minimalizuje náklady**.
- **Průměrné (celkové) uspokojení vs. Mezní uspokojení** (užitek, přírůstek uspokojení).
- Pokud chceme rozdělit svůj vzácný zdroj (třeba čas nebo peníze) mezi více příležitostí, porovnáváme důsledky uspokojení z těchto příležitostí.

- V kardinalistické teorii jasně stanoveným číselným užitek, v rámci ordinalistické teorie za pomoci indifferenčních křivek - křivka v grafu je konvexní.
- Člověk, který chce rozdělit svůj vzácný zdroj (například čas) mezi více příležitostí, porovnává přírůstky uspokojení z těchto příležitostí, optimálního budu dosáhne tam, kde spotřeba každé další jednotky téhož statku přinese menší uspokojení než první jednotka druhého statku, tedy pokud je mezní užitek ze spotřeby další jednotky jednoho statku nižší, než mezní užitek ze spotřeby druhého statku, přestane racionální spotřebitel v dané chvíli spotřebovávat první statek a začne spotřebovávat druhý statek.
- **Hranice produkčních možností** ukazuje všechny možné kombinace dvou výrobků, které je možné získat s daným zdrojem (s danými zdroji) - křivka v grafu je konkávní. Toto v kombinaci s uspokojením (ať už osobním, nebo ve smyslu za jaký produkt dostane více peněz) určuje **optimální bod na hranici produkčních možností** - bod v němž bude přírůstek uspokojení z jednoho výrobku pokud možno stejný jako přírůstek uspokojení z druhého výrobku.
- **Zákon klesajícího výnosu** - vlastnost výrobního procesu, u kterého mezní produkt každého výrobního faktoru klesá s přidáním každé další jednotky tohoto faktoru, pokud ostatní výrobní faktory zůstanou na stejné úrovni. Jedná se tedy v podstatě o situaci, kdy každý další výrobní faktor například na poli (o nezměněné velikosti), přičemž za výrobní faktor lze považovat třeba pracovníka na sklizeň přinese menší mezní produkt, než pracovník na sklizeň předchozí, má nejdříve stoupající tendenci, pak začíná klesat, pokud bychom chtěli měnit více vstupů, museli bychom použít **produkční funkci**, průběh produkční funkce může být jak stoupající, tak i klesající, **produkční funkce ukazuje maximální objem výstupu, který je firma s danými vstupy schopná vytvořit, souvisí tedy s chováním firmy v rámci mikroekonomie, v rámci makroekonomie pak určuje poptávkovou stranu na trhu práce.**
- Lidé se chovají v souladu s ekonomickými zákony, i když tyto zákony neznají a nikdy je nestudovali. (Jedná se zkrátka o princip chybou se učíš, pokud by se tak nechovali, tak by brzi poznali, že si škodí.)
- Racionalita tak nespočívá v tom, že je člověk ekonomický neomylný, ale že systematicky neopakuje chyby, nýbrž se z nich učí a napravuje je.
- Člověk dále sleduje vlastní zájem, tento vlastní zájem je však v souladu s obecným zájmem. **Racionální chování jednotlivce tedy vede k efektivnímu výsledku.** Adam Smith popsál v díle Pojednání o podstatě a původu bohatství národů z roku 1776 o takzvané **neviditelné ruce trhu**. Tato neviditelná ruka trhu slaďuje zájmy jednotlivců se zájmy společnosti, neviditelná ruka trhu spočívá v tržních cenách.
- V tržní ekonomice svobodná směna a tržní ceny zajišťují soulad mezi prospěchem jednotlivce a společným prospěchem. **Ceny a zisk vedou výrobce k tomu, aby dělali to, co chtějí spotřebitelé.** Přestože výrobcům vůbec nejde o spotřebitele ale o vlastní zisky. (Zákon nabídky a poptávky.)

- Kvůli neviditelné ruce trhu tak nemusí existovat žádná centrální autorita předávající informace co kdo potřebujeme, díky dělbě práce a neviditelné ruce trhu je zajištěno, že všichni dokážeme spolupracovat a spolufungovat v tržní ekonomice, tak, že na konci veškerých procesů vznikají věci a služby, který každý z nás chce. (Záleží tedy na měnících preferencích spotřebitelů, v měnících se výrobních technologiích, nebo v měnící se vzácnosti různých zdrojů, lidé na tyto změny reagují a přizpůsobují se jim ve smyslu co mají vyrábět a spotřebovávat, kde to mají prodávat a kupovat, do čeho mají investovat.) Tyto informace sedimentují pouze v cenách, dalo by se říci, že i ve **spekulacích, ty se opírají i o další informace, spekulace se však projeví v cenách a to je důležitá informace pro další subjekty na trhu**, spekulace rovněž urychlují přenos informací.
- Důležitý je přenos informací, ty přenášejí ceny za pomoci **informační funkce ceny**, jak se ale tuto informaci dozvědí ostatní výrobci a splní se tedy i **motivační funkce ceny**, tuto informaci přenášejí obchodníci a spotřebitelé ve své nabídce a poptávce, rovněž jí po celém světě přenášejí **spekulanti**, kteří například začnou daný statek nakupovat a v důsledku toho se zvýší i cena, což dává impuls výrobcům k větší produkci daného statku.
- **Funkce cen:**
 - **Informační:** poskytuje informace výrobcům a zákazníkům viz předchozí bod. a signalizuje hodnotu, kterou společnost v daném statku vidí i náklady na jeho výrobu (= jeho relativní vzácnost)
 - **Motivační:** například v případě růstu cen motivuje výrobce, aby vyráběl více. Motivuje tedy výrobce, aby vyráběl více a spotřebitele, aby více spotřebovával.
 - **Alokační:** vede výrobce k tomu, aby realokovali své výrobní zdroje mezi různá použití efektivně - zákonitě pak musí některým lidem vzniknout ztráty a jiným zisky, poskytování zboží a služeb jednoho typu je vždy na úkor jiného typu, který by se místo něj mohl vyrábět - viz hranice produkčních možností. Vede výrobce tedy k tomu, aby alokovat své zdroje tam, kde ceny převyšují náklady a odvádí je z oblastí, kde se mu již nevyplatí setrvávat, tedy například z oblastí, kde jsou ceny nízké - souvisí se strukturálními výkyvy ekonomiky a strukturální nezaměstnaností.
 - **Distribuční:** funkce ceny spočívá v tom, že cena je nástrojem rozdělování zboží mezi lidi. Zboží se rozdělí mezi spotřebitele podle jejich ochoty platit. Zboží získá ten, kdo bude schopný za něj zaplatit nejvíce, tedy ten, kdo z něho bude mít největší užitek a nejefektivněji ho využije. -> **systém aukce** - vede k maximálnímu zhodnocení ekonomických zdrojů. Rovněž odpovídá na otázku v rámci tržně-smíšeného ekonomického modelu **komu / jak rozdělit**.
 - **(Hodnototvorná funkce):** peněžní ocenění hodnoty zboží a služem, osobně tuto funkci považují za součást funkce informační.
- Ceny se nepohybují nahoru a dolů samy od sebe, ale jsou to obchodníci a spekulanti, které je uvádějí do pohybu. Například ve smyslu mezinárodní

arbitráže (nakupování zboží ve státě, kde je levnější a jeho následný prodej tam, kde jedražší), ta prosazuje **zákon jediné ceny**. Díky tomuto je tak přenos informací za pomoci ceny mnohem rychlejší.

Teoretické modely ekonomických systémů

- * Distanční opora popisuje všechny 4, viz distanční opora
- * Jedná se tedy o způsoby, kterými společnost jako celek řeší základní ekonomické otázky, nejzákladnější ekonomickou otázkou je, jakým způsobem společnost rozděluje vzácné zdroje.
- * Dalším základním ekonomickým problémem (otázkou) je jak existující zdroje alokovat.
- * Těmito základními ekonomickými, které se týkají nalezení systému, který umožňuje spojovat síly subjektů na trhu a efektivně využívat dostupné zdroje, otázkami jsou:
 - * **Co a kolik** se má ve společnosti vyrábět a čeho se má společnost vzdát, co se má dovézt ze zahraničí
 - * **Jak vyrábět** jakou technologií a s jakými faktory práce (práce, půda, přírodní zdroje, kapitál)
 - * **Jak se rozdělí** to co bylo vyrobeno, neboť nelze vyprodukovat dostatek statků pro všechny, rozdělování může probíhat podle různých klíčů (například stranická příslušnost, urozenost, dnes probíhá na základě distribuční funkce peněz, je tedy rozdělováno těm, kteří si to mohou dovolit koupit, tato funkce je trochu narušena vládními zásahy do ekonomiky a přerozdělováním)
- * Základní kategorie jsou:
 - * **Zvyková ekonomika:** rigidní, řešení ekonomických otázek na základě zvyků a tradic, primitivní, ekonomický output dostává především náčelník, nebo velký vlastník půdy. Volba povolání vyhází z rodinné nebo etnické tradice, málo se produkuje, je toho málo k dispozici. Dělbá práce uvnitř relativně malé skupiny, **co a kolik** vyrobit rozhodoval náčelník nebo rada starších na základě zkušeností s předchozími generacemi. Členové skupiny pracovali podle svých schopností ve prospěch všech a podíl na vyrobených statcích a službách byl určen náčelníkem.
 - * **Centrálně řízená ekonomika:** o odpovědích na základní ekonomické otázky rozhoduje nějaká centralizovaná autorita, především vláda. Centrální autorita stanovuje kvóty pro výrobu, stanovuje ceny a rovněž přerozděluje ekonomický output mezi obyvatele. Kapitálové statky jsou vlastněny státem. Omezená konkurence díky vysoké koncentraci výroby a monopolizaci ekonomiky. Je značně neefektivní a snadno zneužitelná při přerozdělování. Výhodou je možnost rychlé mobilizace zdrojů v případě přírodních katastrof či války.
 - * **Tržní systém:** na ekonomické otázky odpovídají jednotlivci na základě svých rozhodnutí a samozřejmě i externalit. Systém je založen na samostatném (decentralizovaném) rozhodování ekonomických subjektů. Rozhodování je založeno na cenách, směně, **neviditelné ruce trhu** (tedy ceně) a **laissez faire** - stát tedy nezasahuje do hospodářství a nesnaží se ho řídit. Výrobní faktory jsou vlastněny soukromně, klíčovou úlohu o základních ekonomických otázkách hrají v tomto systému trhy, na kterých ceny vznikají. Podstatně efektivnější, než dva předchozí systémy. Chod tržní ekonomiky je stimulován a poháněn touhou

po zisku, jedná se tedy o jakýsi **ziskový motiv**. Nevýhodami jsou nemožnost přerozdělování těm, kteří například nemohou pracovat a řešení **selhání trhu**, stát by měl poskytovat jen základní tržby a například vytvořit právní rámec a zajišťovat jistotu právní ochrany na trhu, neměli by však být používány nástroje fiskální a monetární politiky.

* **Smíšený systém**: spojuje trh se zásahy vlády do ekonomiky. Převažuje ve většině moderních ekonomik. Trh je stále nejdůležitějším faktorem, ale stát do ekonomiky může zasahovat a korigovat ji (**fiskální politika** státu a **monetární politika** národních bank). Výhodou jest, že umožňuje přerozdělování a korigování ze strany státu, nevýhodou potom je, že toto korigování nemusí být vždy provedeno správně a může tak přispět i k nestabilitě na trhu, kterou by jinak trh sám vyřešil - **například monetární teorie poptávkových šoků v rámci ekonomických cyklů, ekonomického růstu a ekonomické recese**, toto pojetí tedy doplňuje tržní systém o viditelnou ruku trhu.

* Základem ekonomických systémů je tedy charakter vlastnictví, dělí se podle způsobů jak společnost odpovídá na otázku co-jak-pro-koho.

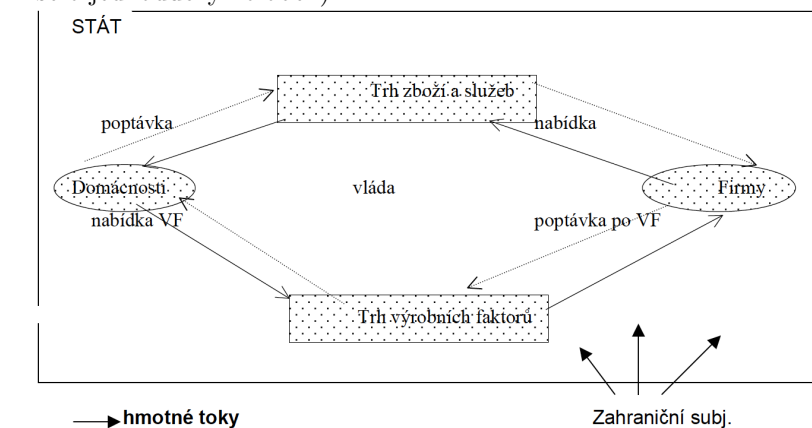
* Ve vztahu k ekonomickým proudům se dá říci, že centrálně plánovaná ekonomika vychází například z **Marxismu**, tržní systém vychází z **liberálních směrů, klasické politické ekonomie** a soudobé **konzervativní teorie**, současná tržně-smíšená ekonomika vychází z názorů **Keynese** a jeho žáků, německý **ordoliberalismus** a další, dalším důležitým směrem je například **neokeynesiánství**, které vytvořilo syntézu keynesiánství a neoklasické ekonomie.

Ekonomický koloběh - ukazuje vztahy mezi ekonomickými subjekty, neboť ty zastávají různé role (pracují, vyrábějí, nakupují a prodávají, najímají a pronajímají...), samotný koloběh pak zachycuje vzájemné vztahy mezi jednotlivými subjekty.

- Záleží na tom, kolik sektorů uvažujeme (**dva, tři, nebo čtyři**).
- Nejzákladnějším případem je dvousektorová ekonomika složená ze **sektoru domácností** a ze **sektoru firem**.
- **Východiskem pro výrobu jsou výrobní faktory, tedy půda, práce a kapitál + podnikatelské schopnosti (respektive čtvrtý faktor - nehmotný kapitál, lidský, intelektuální, sociální a plus právě ty podnikatelské schopnosti)**. S využitím výrobních faktorů se vyrábějí statky (zboží a služby). Tyto výrobní faktory jsou ve vlastnictví domácností a ty je za peníze pronajímají firmám. Tyto peníze ve formě mezd, platů, renty, úroků (dividendů), zisku, které domácnosti od firem utíží se nazývají **důchody domácností**.
- Za důchody domácností pak domácnosti od firem nakupují na trhu zboží a služeb jednotlivé statky, tyto výdaje se nazývají **spotřebitelské výdaje / spotřeba domácností**. Peníze, které firmy dostanou od domácností jsou příjmy firem, za tyto příjmy si pak firmy mohou opět od domácností najímat výrobní faktory. Firmy takto získané peníze rovněž používají k vytváření nových výrobních kapacit -> zvyšuje se poptávka po výrobních faktorech a zvyšuje se produkce. Do této kategorie firem také rovněž spadají finanční podniky - banky, spořitelny, pojišťovny a tak dále, ty jen

převádějí peníze od těch, kteří úspory vytvářejí k těm, kteří si je půjčují - fungují zejména na **finančních trzích**.

- Ekonomika funguje jako nepřetržitý koloběh.
- **Třísektor** obsahuje i **stát** - ten kontroluje, nastavuje rovné prostředí a daní a rovněž se účastní na celém koloběhu (dal by se považovat jako firma), **čtyřsektor** i **zahraničí**, tedy export a import a investice a dividendy, obecně tedy cizinci kupují to co se tady vyrobí - tedy poskytují národnímu hospodářství kapitál, a naopak využívají ve svých ekonomikách vyvážený domácí kapitál.
- Obchoduje se standardně na třech typech trhů v rámci ekonomického koloběhu:
 - **Trh zboží a služeb**
 - **Trh výrobních faktorů**
 - **Peněžní (finanční) trh**
 - Graficky znázorněno v obrázku v další kapitole (Toky v ekonomice)
 - Mezi těmito trhy probíhají hmotné a finanční toky
 - **Model tržního hospodářství v systému právního státu**
 - * Uzavřená ekonomika (uzavřený koloběh) = Sektor 1 + Sektor 2 + Sektor 3
 - * Otevřená ekonomika (otevřený koloběh) = Sektor 1 + Sektor 2 + Sektor 3 + Sektor 4
- **Jednoduchý a úplný koloběh**
 - Jednoduchý koloběh je ve zkratce **dvousektor**
 - Úplný koloběh je **čtyřsektor**
 - Níže vyobrazený koloběh je úplným koloběhem (jsou zahrnuty všechny 4 sektory, pokud bychom však ignorovali stát a zahraničí, jednalo by se o jednoduchý koloběh)

- **Jednoduchý koloběh:**
 - * Firmy a domácnosti v rovném postavení, zisky z trhu zboží a služeb jdou přímo firmám, zisky z výrobních faktorů přímo domácnostem, neexistence státu a zahraničí (dvousektor, který je uzavřenou ekonomikou), neexistují finanční instituce.

- **Úplný koloběh:**
 - * Realističtější model, zahrnuje i třetí a čtvrtý sektor. Předpokládá, že domácnosti mohou svůj důchod buď utratit, nebo i uspořit. Obsahuje finanční společnosti, u kterých domácnosti spoří, ty naspořené prostředky půjčují firmám na rozšiřování a inovace, mohou tedy rozšířit svoji výrobu (přispívá k ekonomickému růstu a bohatnutí společnosti), u finančních institucí si lze rovněž půjčovat, to také přispívá ke zvýšení investic a ekonomickému růstu, na finančních trzích se může taktéž obchodovat s finančními aktivy, tedy cennými papíry emitovanými společnostmi, centrální bankou, nebo státem, dluhopisy pak může vydávat i fyzická osoba.
 - * Stát pak odčerpává nějaké prostředky z finančních toků v podobě daní a ostatních ze zákona povinných plateb, poukazuje domácnostem **transferové platby** a firmám **dotace**.
 - **Transferová platba:** jest platbou neekvivalentní, tzn. stát za ni neočekává žádné odpovídající plnění, jedná se tak například o sociální dávky, důchody a tak podobně, většinou se jedná o takzvané **mandatorní výdaje**.
 - * Zahrnuje rovněž zahraničí (uvažujeme obchodní bilanci), tzn. toky kapitálu ze zahraničí a toky kapitálu do zahraničí, respektive tedy celkové platební bilanci obsahující i další účty, přičemž export a import jsou součástí obchodní bilance, která je na běžném účtu platební bilance.
- V rámci ekonomického koloběhu lze hovořit o jeho rovnováze a nerovnováze.

Rovnováha - obecně pokud se veškeré příjmy budou rovna veškerým výdajům. **Nerovnováha** - pokud se nebudou rovnat, výše národního důchodu tak bude klesat nebo stoupat.

 - **Rovnováha** - při rovnosti toho co domácnosti utratí a firmy prodají, tedy toho co firmy utratí za výrobní faktory a prodají za zboží a pokud se úspory domácností rovnají investicím firem v **jednoduchém** koloběhu. V **úplném** koloběhu pokud se souhrn investic, státních výdajů na spotřebu zboží a služeb, vývozu zboží a služeb a dovozu kapitálu bude rovnat souhrnu úspor domácností, daňových příjmů státu, dovozu zboží a vývozu kapitálu.
 - **Nerovnováha** - pokud se nerovnájí, jedná se o nerovnováhu, dle toho pak bude výše národního důchodu klesat, nebo stoupat.
 - Více viz. v **distanční opoře na straně 6, nebo zde**.
- **Národní důchod je čistý domácí produkt** po odečtení nepřímých daní z podnikání, jedná se tedy o souhrn příjmů výrobních faktorů na daném území za určité období.
 - **Čistý domácí produkt je hrubý domácí produkt očištěný o odpisy, tedy o amortizaci**, národní důchod je tedy makroekonomický agregát, který lze počítat jednou z metod pro výpočet HDP, specificky **důchodovou metodou**, ta se počítá jako mzdy (za práci) + renty (za půdu) + úroky (za kapitál) + zisky + amortizace + nepřímé daně, pokud chceme získat čistý produkt, tak odečteme

odpisy, pokud z toho pak chceme dostat národní důchod, tak odečteme nepřímé daně.

- Rovněž lze hovořit o **rovnováze agregátní nabídky a poptávky**, více v **distanční opoře na straně 7**. O tu se jedná v případě že se agregátní nabídka rovná agregátní poptávce. Pokud se rovná, nebudou ceny růst ani klesat, ani nebude růst nezaměstnanost = **stagflace**, v reálu je situace nerovnovážná - mění se ceny a úroveň zaměstnanosti. Pokud bude agregátní poptávka nižší než agregátní nabídka, jedná se o **deflační mezeru** = ~~deflace~~ hodnota, o kterou je potřeba zvýšit agregátní poptávku, aby se vyrovnala s agregátní nabídkou. Pokud bude agregátní nabídka nižší než agregátní poptávka, jedná se o **inflační mezeru** = **inflace** hodnota, o kterou se musí agregátní poptávka pro dosažení příslušné rovnováhy při stálých cenách snížit.
- Domnívám se že v případě $AP = AN$ se bude jednat o nulovou inflaci, v případě $AP > AN$ se bude jednat o inflaci a v případě $AP < AN$ se bude jednat o deflaci.
 - **Inflace** - Podporuje investice, protože pokud by se peníze nechali ležet ladem, ztráceli by na hodnotě, je vedlejším produktem zvětšování peněžní ~~báze~~ zásoby, peněžní nebo měnová báze je souhrn oběživa a bankovních rezerv, používá se v měnové politice, a zlevňování peněz, o to se snaží centrální banka která se tím snaží udržet ekonomický růst okolo potenciálního produktu, ten ale předem nikdy nelze odhadnout, proto jedna z teorií říká, že za ekonomické cykly může svým rozhodováním způsobovat i centrální banka s ohledem na velikost peněžní zásoby.
 - * **Nulová inflace** - není dobrá, neboť zvyšuje reálnou hodnotu dluhů, kvůli tomu mají lidé méně peněz volných k utrácení = zpomalení růstu ekonomiky, **dále zvyšuje reálné úrokové míry** = menší zájem o peníze, menší množství investic, menší ekonomický růst, **odklad spotřeby** = menší spotřeba, menší utrácení, menší zisky firem, menší ekonomický růst, **indikátor malého ekonomického růstu, nebo dokonce ekonomického poklesu, těžší stanovení cen, neboť se není možné spolehnout na inflační očekávání.** rovněž je deflace dobrá pro dlužníky, pokud by byla deflace, hodnota dluhu by se zvyšovala. Inflační očekávání.
 - * **Inflační spirál** - tlak na zvyšování mezd způsobí tlak na zvyšování cen, to způsobí tlak na zvyšování mezd a tak podobně.
 - * **Větší než cílovaná inflace** - neefektivní fungování trhů, znesnadňování sestavování dlouhodobých plánů, cenových kalkulací a rozpočtů, brzda produktivity práce kvůli nutnosti přesouvat zdroje od poskytování výrobků a služeb k finančním operacím s cílem zabezpečit se proti ztrátám, nedůvěra v měnu, přesun k naturálním směnám, nejistota ohledně budoucí kupní síly peněz odrazuje od investic a spoření, rovněž může způsobit taxflaci.
 - * **Pozitiva inflace** - vyšší pružnost trhů, neboť inflace může půso-

bit na menší reálné zvyšování mzdy, což je například ve vztahu k nedobrovolné nezaměstnanosti občas potřeba, inflace tedy může působit na reálné snižování mezd a dostat tak trh práce a trh obecně zpět do rovnováhy, mírná inflace rovněž zajistí, že nominální úrokové sazby zůstanou dostatečně vysoké, aby v případě potřeby mohla centrální banka nominální úrokové míry snížit pomocí monetární politiky, **jedná se tedy o jakýsi manévrovací prostor centrální banky**, rovněž malá ale stálá inflace nutí lidi investovat a spořit (spořit ve smyslu ukládání oběživa do banky, ta pak může pomocí peněžního multiplikátoru v ekonomice vytvořit spoustu nových peněz, které mohou firmy použít například jako půjčky a tyto peníze pak investovat).

- **Deflace** - Mnoho podobných negativních faktorů jako u nulové inflace, může však být i pozitivní **například při technologickém vývoji a snížení nákladů v určitých odvětvích - způsobí větší výrobu za nižší ceny = to způsobí větší spotřebu a pozitivně působí na růst ekonomiky**, celková deflace v ekonomice však může působit velké problémy = zdražování dluhů, odkládání spotřeby, menší snaha o investice, neboť peníze se zhodnocují i když doma leží ladem, díky deflaci tak ekonomika může zklouznout i do recese, reálně klesají i zisky firem - ty musí dělat odpovídající opatření - například snižovat obojm výroby, propouštět zaměstnance a tak podobně.

* Pokud je inflace způsobená přemírou peněz na trhu, tak deflace je způsobena **nedostatkem peněz na trhu**, toto souvisí i s nabídkou peněz, neboť zvyšování vertikální přímky nabídky peněz se posouvá doprava po křivce poptávky po penězích a tím klesá i reálná úroková míra, snižování peněžní zásoby se projevuje posunem vertikální přímky nabídky peněz doleva, to s ohledem na klesající křivku poptávky způsobí zvýšení reálných úrokových sazeb, na vertikální ose je přitom úroková sazba, na vodorovné ose je množství peněz.

- **Stagflace** - (past na likviditu), nejhorší možný scénář, jedná se zároveň o stagnaci ekonomiky a zároveň o vysoký růst inflace a vysokou nezaměstnanost, dříve popíralo Keynesiánství a Phillipsova křivka, vedlo ke krizím v souvislosti s ropnými šoky v 70. letech minulého století.

* **V souvislosti se stagflací se zrodila myšlenka Milтона Friedmana o přirozené míře nezaměstnanosti, problém spočívá v tom, že nezaměstnanost nelze snižovat pod přirozenou míru nezaměstnanosti, neboť to způsobí inflaci, ale nezaměstnanost se vrátí zpět na svojí původní hodnotu i přes prvotně způsobenou peněžní iluzi a ekonomický růst, ve finále se tedy docílí stejné nezaměstnanosti, ale nově dosažená inflace se ustálí a stane se novým standardem - tzv. novým inflačním očekáváním.**

* Inflační spirála se zastaví až ve chvíli, kdy se nezaměstnanost

ustálí na své přirozené míře.

- **Vytváření peněz**

- Peněžní ~~bázi~~ zásobu zvyšují komerční banky úvěry, částečně mohou poskytovat větší úvěry když mají větší aktiva, ty může pomocí repo sazby, diskontní sazby, nebo lombardní sazby vytvářet i sama centrální banka, dále může měnit minimální povinné bankovní rezervy (minimální množství peněz, které musí mít banka uložené na účtu u Centrální banky ze všech svých závazků z primárních zdrojů - tedy z vkladů), tím také přispívá ke zlevňování, nebo zdražování peněz.
- Česká národní banka rovněž ovlivňuje peněžní zásobu za pomoci operací na volném trhu.
- Oběživo v rámci peněžní báze se dostává do oběhu tím, že banka směňuje svojí likviditu za oběživo, které si pak občané mohou vybírat z bankomatů.
- Viz otázka peníze.

- Jak bohatne země, ekonomika, jak probíhá hospodářský růst
 - Viz otázka hospodářský růst

Otázka 2 - Trh a jeho funkce, teoretické zdůvodnění různých přístupů k trhu (liberální, keynesovský), výsledek potlačení trhu (např. v centrálně plánované ekonomice), definice tržního selhání.

|————|
| Úkoly |
|————|

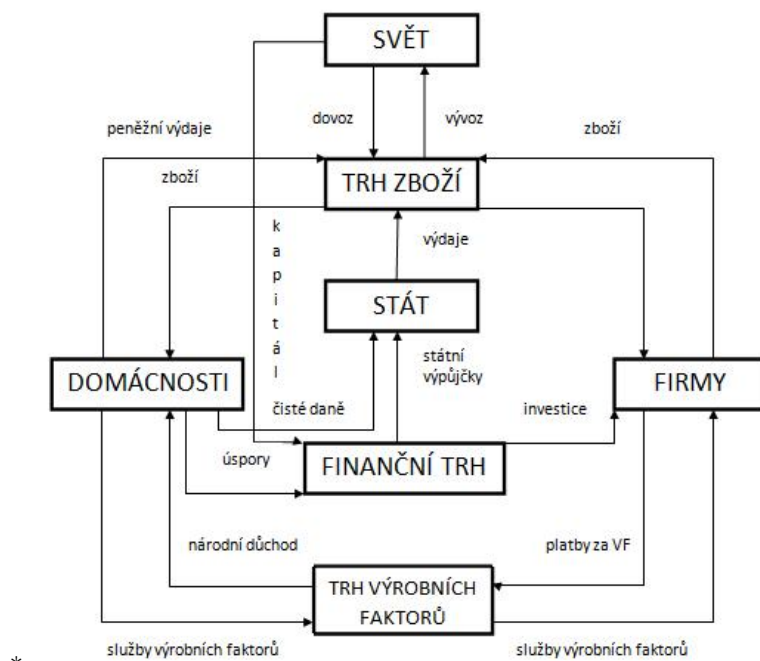
- ☒ Trh a jeho funkce
- ☒ Teoretické zdůvodnění různých přístupů k trhu
- ☒ Výsledek potlačení trhu
- ☒ Definice tržního selhání
- ☒ Podívat se i na nabídku a poptávku
- ☒ V souvislosti s nabídkou a poptávkou se podívat i na teorém pavučiny

|————|
| Vysvětlení a Poznámky |
|————|

- Trh a jeho funkce
 - Trh jest oblastí ekonomiky, ve které dochází k **výměně činností mezi jednotlivými ekonomickými subjekty prostřednictvím směny zboží**, přičemž prostředek směny bývají standardně peníze, vytváří se na něm cena.
 - Jedná se tedy o místo, kde se střetává **nabídka s poptávkou** a kde dochází ke směně zboží a služeb prostřednictvím koupě a prodeje.
 - V demokratických zemích - tržní systém (smíšený), na kterém existují systém svobodného podnikání a existence soukromého vlastnictví.

- **Proč společnost bohatne?**
 - * Kvůli vzniku a rozvoji trhu (dělba práce a specializace umožnila zvýšení produktivity a efektivity práce a vznik nadproduktu). Rovněž kvůli inovacím.
 - * Mělo dopad na produkční možnosti společnosti.
- Trh funguje na základě **neviditelné ruky trhu**, jehož součástí je **lassiez faire** (nech plynout), stát však zasahuje (**smíšený systém**).
 - * Snaha individua o zisk přispívá k blahobytu celé společnosti, neboť tím poskytuje to, co někdo jiný potřebuje.
- Vztah mezi výrobcem a spotřebitelem sprostředkovává trh.
 - * Každý statek má nějakou **směnnou hodnotu**: specifickou formou směnné hodnoty je cena, vyjadřuje poměr, ve kterém lze jeden statek směnit za druhý, peníze jsou všeobecný ekvivalent.
- **Členění trhu**
 - * Místní:
 - **Trh místní** - například jarmark, trh v jednotlivých městech
 - **Trh národní** - například trh v České republice, vznikl rozvojem dělby práce a zvětšením dopravních možností
 - **Trh světový** - projevem skutečnosti, že autonomie národních trhů je pouze částečná, uskutečňuje se na něm mezinárodní obchod
 - * Počtu zboží:
 - **Trh dílčí** - trh jednoho druhu zboží, například automobilů
 - **Trh agregátní** - trh veškerých dílčích trhů, jedná se o makroekonomickou kategorii
 - **Trh individuální** - trh jediného kupujícího
 - * Podle typu zboží:
 - **Automobilový, počítačový** etc.
 - * Trhy dle ekonomického koloběhu:
 - Trh zboží a služeb: Je trh, na kterém se střetává nabídka a poptávka ve vztahu ke spotřebním statkům.
 - Finanční trhy: Je trh, na kterém se střetává nabídka a poptávka ve vztahu k finančním prostředkům, cenným papírům a komoditám.
 - Trh kapitálu, respektive výrobních faktorů: Je trh, na kterém se střetává nabídka a poptávka po výrobních faktorech domácností ze strany firem.
 - * Obecně lze trhy členit dle:
 - Subjektů
 - Charakteru statků
 - Podmínek na trhu dominujících
 - Stupně organizovanosti nebo regulace
 - Teritoriálního určení
 - Podle otevřenosti a možnosti přístupu
 - Podle stupně elasticity
 - A podobně...

- **Subjekty trhu** - 3 základní ekonomické subjekty, ty pak vstupují na trh s různými ekonomickými cíly, a to jak na straně nabídky, tak na straně poptávky:
 - * Souvisí s **ekonomickým koloběhem** - tzn. firmy, domácnosti a stát (+ **zahraničí**, tedy souhrn domácností, firem a vlád, které vstupují na trh zvenčí, tedy ze zahraničí).
 - * **Firmy**
 - Vstupují na trh zboží a služeb na straně nabídky a na trh výrobních faktorů na straně poptávky, dále viz ekonomický koloběh
 - Jejich účelem je **maximalizace zisku**, jejich odměnou je **zisk**.
 - Jsou tvořeny **vlastníky výrobních faktorů**.
 - * **Domácnosti**
 - Jako firmy, jen opačně, dále viz ekonomický koloběh
 - Jejich účelem je **maximalizace užitku**, jejich odměnou je **důchod**.
 - * **Stát**
 - Stát působí jako: **regulátor** - vytváří právní rámce pro fungování tržního mechanismu, **subjekt** - který může na obou trzích vystupovat jak na straně poptávky, tak i na straně nabídky, může být i v pozici domácností, tedy jako vlastník výrobních faktorů, tak i v pozici firem, výrobce zboží a poskytovatel služeb
 - * Všechny subjekty vstupují na trh a do vzájemných interakcí, to ve svém důsledku vytváří ekonomický, nebo hospodářský, koloběh.
- Toky v ekonomice - rovněž souvisí s ekonomickým koloběhem:

– Funkce trhu

- * Nejdokonalejší regulátor a stimulátor ekonomického rozvoje.
- * Jeho základní funkcí je **optimální alokace zdrojů**.
- * **Optimální alokací zdrojů** se rozumí takové rozdělení vzácných zdrojů mezi jednotlivé ekonomické subjekty trhu, které umožňují jejich neúčinnější využití s ohledem na potřeby společnosti.
- * Každý trh musí řešit tři základní otázky (Tržní (cenový) systém):
 - **Co vyrábět:** ceny a množství se přizpůsobují tak dlouho, dokud nedojde k tržní rovnováze, kdy nedochází ani k tržnímu přebytku, ani k tržnímu nedostatku, tedy dokud nedojde k bodu, kdy se nabídka střetává s poptávkou - viz **teorém pavičky**
 - **Jak vyrábět:** cena také určuje, jaké se používají výrobní faktory, tedy za kolik se bude vyrábět, v jaké kvalitě a s jakými technologickými postupy
 - **Pro koho vyrábět:** neboli kdo získá vyrobené statky - distribuční funkce ceny
- * **Cena** - peněžní ocenění hodnoty zboží a služeb, signalizují hodnotu, kterou ekonomické subjekty v daném statku vidí, i náklady, které je třeba vynaložit, aby určitý statek mohl být vyroben - tj. jeho relativní vzácnost. -> tržní systém - **systém cenový**, či **cenově řízený**.
- * **Trh cenu rovněž tvoří.**
- * **V rámci tržního systému je trh založen na volném**

působení sil, které prostřednictvím trhu koordinují ekonomiku, k jeho základní pilířům lze řadit důraz na soukromé vlastnictví, vynutitelnost práva, konkurenci, nabídku a poptávku a cenový mechanismus - tedy tvorbu cen a jejich funkce a s tím související nabídku a poptávku.

- * **Tržní mechanismus** - pomocí ceny se vyrovnává nabídka a poptávka.
- * Další funkce trhu a cen jsou shodné s funkcí cen popsanou v první otázce.
- * **Rovnovážná tržní cena** (rovnovážné tržní množství) - vzniká vzájemným působením nabídky a poptávky, je to cena vyrovnávající nabídku a poptávku - množství statku, které mají spotřebitelé při této ceně zájem koupit a výrobci prodat, je stejná, takže na trhu nevzniká ani nedostatek, ani nadbytek zboží = ideální stav, tržní cena kolem tohoto bodu osciluje = jedná se tedy o bod, ve kterém se protíná křivka nabídky a křivka poptávky, cena okolo něj osciluje = jedná se o teorém pavučiny.
- * Dobrý zdroj je zde.
- Konkurence
 - * Důležitou součástí trhu je konkurence.
 - Konkurence mezi výrobci.
 - Konkurence mezi spotřebiteli.
 - Konkurence mezi výrobci a spotřebiteli navzájem.
 - * Druhy konkurence:
 - Cenová konkurence
 - Necenová konkurence
 - Kombinace obou druhů
- Ekonomická vzácnost
 - * To co nemůžeme mít vždycky a v jakémkoliv množství je pro nás vzácné, opakem jsou volné statky.
 - * Omezené jsou jak přírodní zdroje, tak i lidský čas, tak i produkty lidské práce (statky), aby lidé mohli vyrábět, musí obětovat svůj čas.
 - * **Zákon ekonomie času** - lidé se snaží zvyšovat svoji produktivitu práce.
 - * **Teorie potřeb** - každý z nás má jiné potřeby a potřeba je pocítována nedostatkem
 - Silou, která žene lidi k cílevědomé činnosti, je určitý pocit nedostatku, který se lidé snaží odstranit. Tento pocit = potřeba
 - Je několik členění potřeb, základní je na:
 - Potřeby **hmotné**
 - Potřeby **nehmotné** - například přátelství, svoboda, kulturní zážitky
 - Potřeby **zbytné**

- Potřeby **nezbytné**
 - **Individuální** a **kolektivní**, individuální jsou všechny potřeby jednotlivce, kolektivními jsou potřeby celku, například tedy obrana státu.
 - **Vrozené** a **získané**
 - Potřeby uspokojujeme pomocí konzumace statků, koncept **vzácnosti** zdrojů, které jsou nám subjektivně **užitečné**. Potřeby lidí uspokojují užitečné komodity - statky.
 - Uspokojování potřeb je hnací silou ekonomického života.
- * **Členění statků:**
- Hmotné: věci
 - **Zboží:** Hmotné statky určené pro trh
 - Nehmotné: například znalosti, vlastnosti, dovednosti
 - **Služby:** činnost, která uspokojuje potřebu svým průběhem, lze je charakterizovat jako nehmotné, neskladovatelné a nezkazitelné ekonomické statky, ty lze dále dělit na **věcné** - zaměřené na obnovu statků - například servis, a na **osobní** služby zaměřené na člověka, například kino, poradenské služby a tak dále.
 - Volné: vytvořené přírodou, často za ně nemusíme platit, nemusíme se moc bát jejich vyčerpání - voda, vzduch, není potřeba vyvinout zvláštní úsilí (jsou ještě volné zdroje, to jsou zdroje, které jsou využívány bezplatně, avšak i když nemusí volné zdroje přinášet uživatelům náklady, může se jednat i o vzácné zdroje - například parkování, neboť se spotřebitelé omezují a udržování takového zdroje něco stojí - často třeba město)
 - Ekonomické (Vzácné): nejsou běžně k dispozici v přírodě, člověk musí vynaložit jiné statky na to, aby je získal (například svůj čas), často se jedná o výsledky lidské činnosti
 - Kapitálové - spotřebováváme je, aby jiné statky mohly vzniknout
 - **Primární** - nejsou výsledkem předchozí výroby - přírodní
 - **Sekundární** - jsou výsledkem předchozí výroby - stroje
 - Spotřební (finální) - slouží přímo k uspokojování potřeb
 - Veřejné statky - jsou poskytované zdarma, většinou státem, či samosprávnou jednotkou, ale ve skutečnosti je také platíme z daní a dalších odvodů
 - Člověk k uspokojení potřeb potřebuje jak volné, tak i ekonomické statky
- * **Další informace ke statkům:**
- Ekonomické statky vznikají jako výsledek (**output**) ekonomických (výrobních, zhodnocovacích, zpracovatelských) procesů.
 - Podle druhů procesů lze rozlišovat následující **sektory ekonomiky**:

- **Třísektorový model:**
 - **Primární** - průmysl spojený přímo s přírodními zdroji, například těžba surovin
 - **Sekundární** - zpracovatelský průmysl, spojený se zpracováním **outputů** primárního sektoru
 - **Terciální** - poskytování služeb všeho druhu
- **Pětisektorový model:** ve 20. století se rozhodlo, že by se terciální sektor měl dále rozlišovat na:
 - **Kvartérní** - věda a výzkum
 - **Kvintérní** - vědci, odborníci, vládní úředníci - lidé s vysokými pozicemi a širokými pravomocemi
- **Rozlišení dle vlastnictví:**
 - **Veřejný sektor** - vlastněný státem, provozovaný za účelem zajištění nutných služeb státem
 - **Soukromý sektor** - vlastněný soukromníky, provozovaný za účelem dosažení zisku
 - **Dobrovolný sektor** - neziskový sektor, spojený s občanskou společností
- Statky
 - * Doplňit
- **Hranice produkčních možností**
 - * Výrobní faktory jsou omezené
 - * Ekonomická vzácnost výrobních faktorů způsobuje, že se společnost musí rozhodnout jak rozdělit výrobní faktory pro výrobu jednotlivých výrobků
 - * Ekonomika vyrábí **efektivně** pokud se svou produkcí pohybuje na hranici produkčních možností, nemůže vyrábět více jednoho statku bez toho, aby vyráběla méně jiného statku
- Teoretické zdůvodnění různých přístupů k trhu
 - Doplňit
 - **Merkantilismus** - ranný merkantilismus se dá definovat zákazem vývozu peněz ze země, ochranářskou obchodní politikou a podporou vysokých cen. Fungovalo i v době zlatého standardu v Anglii (od roku 1664 do roku 1914).
 - * Důležitou roli hrál vztah mezi obchodní bilancí a reálnými ekonomickými zdroji země.
 - * Merkantilisté tlačili na celkovou aktivní bilanci země a příliv peněz do země (toto považovali za zdroj růstu bohatství), peníze považovali za kapitál.
 - Aktivní bilance mělo být dosahováno za pomoci:
 - Cílené struktury vývozu a dovozu,
 - ochranářské politiky,
 - kontroly růstu mezd,
 - podporou vytváření exportních monopolů,
 - podporou tranzitního obchodu (reexport).
 - * Stát ekonomicky zasahoval.

* **Kritika:**

- První směr, který odmýtl merkantilismus byli fyziokraté, nicméně k pravému odstranění merkantilismu došlo ve Velké Británii v průběhu 18. Století, v 19. století byla již pak teorie merkantilismu úplně překonána.
- Zásadním nedostatkem je přímý vliv (přímá neúměra) množství peněz v ekonomice na ceny zboží a rovněž množství zboží v ekonomice, které se s ohledem na své vzrůstající množství oproti jiným statkům stává levnější.
- Export drahých kovů z jiných zemí a jejich import do dané země tak ve svém důsledku znamenal zlevňování drahých kovů v místě importu a zdražování drahých kovů v místě exportu. Eventuálně se tak stal další export ekonomicky nevýhodným a obchod směřoval k obrácení obchodní bilance.

– **Klasickou ekonomii** - celkové nahrazení merkantilistických systémů představovala **klasická politická ekonomie** Adama Smitha.

- * Rozvoj v souvislosti, respektive v období, anglické průmyslové revoluce.
- * Podporovala ekonomický liberalismus a trine řízení ekonomiky bez státních zásahů.
- * Důležité pojmy: neviditelná ruka trhu, laissez faire, ekonomové této teorie chápali hospodářství jako samoregulující se systém ovládaný vlastními zákonitostmi.
- * Končí na konci 19. století společně s **marginalistickou revolucí**.
- * Vznik kvůli technickému rozvoji, vzniku kapitalistické třídy a nefunkci merkantilismu.
- * Orientována na makroekonomii a **na nabídku**.
- * Skutečné bohatství je skryto a vytvářeno ve výrobě a její produktivě a hospodářství je svěbytný organismus se zákonitostmi, které je nutno poznávat a respektovat.
- * Princip absolutních a komparativních výhod - oproti merkantilismu tedy nebylo tak cíleno na pozitivní saldo obchodní bilance, ale na efektivitu výroby.
- * Významným faktorem ekonomického růstu je dělba práce, další podmínkou je pak akumulace kapitálu, ta ovlivňuje úroveň produktivity práce - vyšší kapitálová vybavenost = vyšší produktivita práce.
- * Předpoklad, že automaticky dochází v přeměnu úspor na investice.
- * Sklon ke směřování, který je lidem z důvodu rozdílných potřeb a jejich uspokojování, vlastní představuje impuls, který uvádí do pohybu celý hospodářský systém.
- * **Marginalismus**: přineslo do ekonomie mezní veličiny.
- * **Monetarismus**: odmítání státních zásahů, zdůrazňuje význam peněz a jejich samoregulační funkci, monetarismus dále tvrdí, že peněžní zásoba ovlivňuje národní produkci v krátkodobém

časovém úseku a v dlouhodobě cenovou hladinu.

- * **Neoklasicismus:** zavedlo marginalismus a více se orientovalo i na spotřebitele a jeho vnímání ceny.
- * **Nová klasická makroekonomie:** klasická ekonomie, která je však více založená na mikroekonomii, oproti makroekonomii, na které je založená klasická politická ekonomie, dále si zakládá na racionalitě spotřebitele.

– Keynesiánství

- * Zaměřuje se na **agregátní poptávkovou stranu**, která minimálně v krátkém období a v době ekonomické recese velice ovlivňuje ekonomickou produkci.
- * Ospravedlňuje zásahy státu do ekonomiky.
- * Dle Keynesiánství ovlivňuje poptávka produkci (růst ekonomiky), nezaměstnanost a inflaci.
- * Její myšlenku vyslovil John Maynard Keynes ve své knize Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz z roku 1936.
- * Keynesiánství staví na názoru, že z důvodu **nestabilní poptávky** tržní hospodářství pocítuje často negativní makroekonomické výstupy ve formě ekonomické recese, když je poptávka malá a inflace, když je poptávka vysoká.
- * Problémy vznikající v hospodářství mohou být podle Keynesiánství zmírněny reakcemi hospodářské politiky, tedy především **monetární politiky** a **fiskální politiky**, které mohou pomoci stabilizovat objem výroby po dobu hospodářského cyklu a pomoci ekonomice v problematických chvílích, tedy jistým zpomalením ekonomiky když je v expanzi a vzrůstá nad potenciální produkt, aby nedošlo k přehřátí a k podpoře poptávky, když je ekonomika v recesi.
- * Keynesiánství stále staví na tržní ekonomice, ale s aktivními zásahy státu do ekonomiky především v době recese.
- * Bretton-Woodská konference, ukončila Zlatý standard u většiny měn, jediná měna, která zůstala navázána na zlato byl dollar, ten byl jediný i za zlato směnitelný, Bretton-Woodský systém byl opuštěn v roce 1971.
- * Keynesiánství stavělo v rámci nezaměstnanosti a inflace na Phillipsově křivce, podle které bylo možné cílovat inflaci a nezaměstnanost, tato představa se ukázala jako milná v roce 1973, kdy došlo k ropné krizi a stagflaci, státní zásahy do ekonomiky tuto situaci však nedokázaly efektivně vyřešit.
- * Milton Friedman v této souvislosti představil přirozenou míru nezaměstnanosti viz. trh práce.
- * Stagflace není řešitelná standardní cestou, neboť zásahy mířící ke snížení inflace tedy omezení peněžní zásoby vedou ke zvyšování nezaměstnanosti a zvýšení peněžní zásoby zase k růstu inflace, řešení se tak může nabízet ve formě zvyšování produktivity práce (například snižováním daní, což vede k vyšší koupěschopnosti) a

zároveň k omezení peněžní nabídky zvýšení bankovních rezerv a úrokových sazeb z půjček, což omezuje možnosti si půjčovat. Kombinací těchto dvou scénářů by mělo vést k neinflačnímu ekonomickému růstu, ale předpokládám, že za cenu velkých deficitů veřejných rozpočtů.

* **Neokeynesiánství:** jistá syntéza klasické teorie a keynesiánství.

* **Postkeynesiánství:**

– Současné ekonomické směry:

* Například postkeynesiánství, ekologická ekonomie, institucionalismus etc.

• Výsledek potlačení trhu

- Tuto otázku chápu jako implementaci takové politiky, která potlačuje základní principy tržního ale dokonce i tržně-smíšeného hospodářství.
- Takovou to politikou je třeba centrálně plánované hospodářství, které namísto samoregulační funkce trhu dává prostor centralizovaným dlouhodobým plánům.
- Obecně je problém v nedostatku inovací, zboží je pak na světovém trhu nekonkurenceschopné.
- Plánovači nejsou obecně schopni pružně reagovat na změny potřeb lidí a změny situací ve společnosti, na to tržní ekonomika reaguje pomocí trhu a ceny na trhu a nabídky a poptávky, trhy si tak udržují schopnost vytvářet směřitelnou produkci, v plánované ekonomice je téměř nemožné odhadnout jak bude vypadat nabídka a poptávka.
- Důsledky potlačení trhů tak spočívají v nekonkurenceschopnosti trhu, nedostatku toho co je potřeba a nadbytku toho co není potřeba, nedostatek zboží mohou rovněž způsobit i regulované ceny, na trhu není iniciativa pro investice a inovace, kvalitní zboží se tak stává drahým (například Tuzex v Československu), vzniká šedá zóna ekonomiky i korupce, kvůli potlačení trhu není ani možné říci, zda je jisté odvětví perspektivní a nebo nikoliv, to může vést k podpoře neperspektivních odvětví a znemožnění rozvoje perspektivních odvětví, což ve svém důsledku může vést ke snižování produktivity práce a ekonomické recesi a úpadku, problém v rámci nedostatků může představovat i vysoká inflace a kvůli udržování neperspektivních oblastí bez existence politicky prosazované povinné zaměstnanosti může docházet i k nezaměstnanosti, což ve svém důsledku může ekonomiku absolutně ochromit a zapříčinit i stagflaci.

• Teorém pavičiny

- Dobrý zdroj je například zde tady.
- Jsou 4 typy - konvergující - nejčastější, divergující, stálá a oscilující
- Záleží na tvaru křivek nabídky a poptávky.
- Určuje jakým způsobem se vyrovnává cena a nabídka ve chvíli, kdy existuje nadprodukce a je stanovena vyšší cena.
- Proces je obecně následující: $P_1, Q_1 \rightarrow P_2, Q_2 \rightarrow P_3, Q_3 \rightarrow$ tržní cenová rovnováha, tzn. výrobce mění cenu a nabízené množství v závislosti na poptávce, s každou změnou se přibližuje tržnímu optimu

- až ho eventuálně dosáhne (v případě konvergující pavučiny).
- Pokud je na trhu **přebytek** budou firmy vyrábět více než chtějí prodat a na trhu bude více uchazečů o zaměstnání než budou chtít firmy přijmout - odhalí totiž, že nejsou v optimu, tím že nějakou část zboží neprodají, budou již v bodě klesající křivky v rámci celkových příjmů (mezní náklady na výrobu neprodaných statků budou vyšší než mezní příjem z daných neprodaných statků), dle teorému pavučiny se to vyřeší snížením ceny a počtu vyráběného zboží, což povede ke zvyšování poptávky a trh by se měl dostat do optima.
 - Pokud je na trhu **nedostatek** budou firmy vyrábět méně statků, než kolik spotřebitelé poptávají, řešení tedy opět poskytuje teorém pavučiny, firmy zvýší produkci a cenu a tím klesne poptávka, trh by se tedy opět měl dostat do optima.
- Tržní selhání
 - Selhání trhu má 4 (5) základní typy:
 - * Nedokonalá konkurence
 - **Monopolizace**, popřípadě oligopol, monopson a tak dále.
 - Na takovémto trhu jsou větší ceny než na trhu volné konkurence.
 - Ceny nejsou stanoveny tržně, není tlak na inovace, z kvalitňování, o všem rozhoduje jeden, nebo skupina, subjektů.
 - **Řešení:** vhodná veřejná politika, tedy například vhodné antitrustové zákony - zákaz praktik omezujících konkurenci
 - V případě **přírozených monopolů** - státní regulace cen, případně i jejich služeb může být v praxi také obtížná -> vyžaduje, aby státní orgány zjišťovaly skutečné náklady přirozeného monopolu (dochází pak k jejich nadsazování); ale tato forma je nejčastější - provádí je nezávislé regulační orgány
 - **Soukromé řešení:** co nejmenší státní zásahy, řešení nechat na soukromé iniciativě při ochraně práv a náhrady škody.
 - * **Externality**
 - V situaci, když nejsou vlastníci ekonomických zdrojů vybaveni zákonnou autoritou k jejich ochranně a využití; trh tyto zdroje nedokáže efektivně využívat; nebo když nejsou vlastnická práva k určitým zdrojům dostatečně jasně vymezena a definována.
 - Vedlejší účinky soukromých ekonomických aktivit - jejich náklady a výnosy ale neprocházejí trhem a trh je nedokáže ocenit.
 - Důsledkem externalit je, že ekonomické subjekty nevěnují, respektive subjekty externalit, nevěnují při svém rozhodování dostatečnou pozornost vnějším dopadům své činnosti, protože je k tomu nevedou tržní stimuly - **trh hodnotu externalit nedokáže ocenit.**

- Existují **dva typy** externalit:
 - **Pozitivní:** například zlepšení veřejného prostranství jako vedlejší produkt nějaké investice, stát toto může podporovat za pomoci **subvencí**.
 - **Negativní:** Přesný opak pozitivních externalit, například negativní dopad investice na životní prostředí, stát může omezovat negativní externality například s použitím **ekologických daní, poukázek na znečištění** etc.
- **Řešení:** existuje několik způsobů řešení:
 - **Regulace:** povinnosti zamezit znečišťování, povinnost zkontrolovat okolí etc. cena za vyprodukovaný statek pak zahrnuje i cenu externality.
 - **Daně:** pozitivní ve smyslu snížení daňové zátěže při pozitivních externalitách, nebo jeho zvýšení při negativních externalitách.
 - **Poukázky na znečištění:** obdobné jako daně, finanční zatížení negativních externalit.
 - **Soukromé řešení (Coaseův teorém):** možnost dosažení řešení za pomoci vyjednávání dotčených stran (například společnosti a občanů), při nízkých nákladech, tedy například **transakčních nákladech** se mohou strany domluvit na řešení výhodném pro všechny strany, například pokud by strana dotčená externalitou nabídla firmě větší množství určitého statku (například peněz), než by představoval mezní užitek společnosti z investice v dané oblasti, bude to pro ní příznivější a nabídku přijme, může se tak dosáhnout takzvaného **Paretova optima** (Paretovo optimum je ekonomický stav, kdy jeden ze subjektů na trhu již nemůže dosáhnout lepšího postavení bez toho, aby se zhoršilo postavení jiného ekonomického subjektu), tedy například pokud je můj mezní užitek z poslechu hlasité hudby **100 Euro** a soused by svojí škoda (tedy jakýsi mezní náklad) z poslechu hlasité hudby ocenil například na **200 Euro**, je možné situaci vyřešit tak, že by mi soused dal **150 Euro**, tím by snížil svůj mezní náklad o **50 Euro** a můj mezní užitek by se zvýšil taky o **50 Euro**, oba bychom tedy vydělali, je ale vidět, že kvůli tomuto vyčíslení je absolutně nezbytné, aby byly malé transakční náklady, pokud budou velké, toto vyrovnání již nebude fungovat.

* **Veřejné statky**

- Jedná se standardně o statky, které trh nedokáže efektivně poskytovat, ale jsou důležité pro správné fungování společnosti, standardně spadá do úloh státu.
- Jedná se například o veřejné osvětlení, národní ochranu - armádu a podobně.

- **Proč trh tyto statky neposkytuje?**
 - Nelze od jednotlivců vymáhat adekvátní protiplnění a navíc je ze spotřeby daného statku nelze vyloučit (**problém černého pasažéra**) - firma by tedy měla velký problém se zajišťováním svého vlastního zisku.
 - **Vysoké vstupní investice, které by mohli způsobit následnou vysokou cenu statku pro část společnosti, navíc mají dané statky malou a dlouhotrvající míru návratnosti.**
 - **Řešení:**
 - Potenciálně třeba státní monopol, nebo **státem zřízený monopol**, popřípadě poskytování státních licencí na provozování určitých statků a jejich následnou regulaci.
- * **Nedokonalé informace**
 - Asymetrické informace u jednotlivých ekonomických subjektů.
 - **Řešení** je úlohou státu, ten to řeší tak, že na některých trzích je povinně zavedená informovanost, například na kapitálových.
 - Dalším řešením je zákonná ochrana slabšího, respektive slabší strany, (zákon o ochraně spotřebitele, záruční doba, možnost vrátit výrobek).
 - Povinná informovanost se uplatňuje i na jiných trzích (například povinnost uvádět složení).
 - Nedokonalá informovanost může vést například k úspěšnému prodeji nekvalitního zboží nebo služeb kvůli lživému popisu, nebo zamlčení důležitých informací.
 - Značně souvisí s **hospodářskou soutěží** a její ochranou.
 - Vzniká ze dvou důvodů:
 - **Utajená činnost** - nepozorovatelnost nákladů ostatních subjektů
 - **Utajené informace** - jedna strana trhu má více odborných znalostí nebo informací než druhá
 - Může vyústit do **degenerace trhu** ve smyslu:
 - **Morálního hazardu** - informovaný subjekt maximalizuje svůj užitek snižováním užiteků jiných, například asymetrie informací mezi zastupovaným subjektem a zastupujícím subjektem
 - **Nepříznivým výběrem** - vede k vytěsňování kvalitnějšího zboží z trhů méně kvalitním zbožím, například kvůli jeho maskování jako kvalitní zboží s nižšími vstupními náklady
- * **(Deformací vlivem státních zásahů do cenového mechanismu)**
 - Nejčastěji z důvodu zdanění a přímé regulace cen.
 - Negativní důsledky cenové regulace:
 - Vytváří alternativní distribuční mechanismy (známosti,

- štěstí)
 - Vysílá falešné signály investorům o potřebě zdrojů v různých oblastech ekonomiky
 - **Řešení:** (Úloha státu) -> zkvalitnit rozhodování státu (veřejné zakázky)
 - **Soukromé řešení:** co nejnížší zdanění a státní zásahy, vše ponechat na soukromé iniciativě (problém, že to musí chtít většina voličů)
- Nabídka a poptávka, její změna a souvislosti
 - Změna nabídky a poptávky probíhá z důvodů, kvůli kterým se posouvá nabídková nebo poptávková křivka, **ze strany nabídky je to například v případech změny ceny vstupů, vznik nových ziskových příležitostí - přesun k výrobě jiného produktu, nabídka ostatních produktů proto poklesne, změna kvůli očekávání do budoucna, změna v přístupu na trh - například v případě deregulace nějakého trhu**, pokud bychom se podívali na stranu poptávky, tak se jedná o faktory, které ovlivňují samotnou poptávku, viz další otázka.
 - V takovémto případě vznikne nový rovnovážný bod na trhu a pomocí změny cen, nákladů a nabízeného množství, společně s poptávkou se trh dostane do nového rovnovážného bodu, najde si tedy novou tržní cenu.
 - **Ještě něco k nabídce:**
 - * Nabídka na trhu zboží a služeb je množství zboží, kterou jsou výrobci ochotni a schopni prodat za určitou cenu.
 - * Ochota nabízet se odvíjí především od toho, jak se výrobcům vyplatí statek nabízet, tedy především zda jsou náklady menší než cena, za který se dá daný statek nabízet a v souvislosti s tím i prodat.
 - * **Nabídka jako taková pak závisí zejména na:**
 - ceně zboží,
 - nákladech na výrobu zboží,
 - nabídce alternativních zdrojů, které by mohl výrobce se stejnými zdroji vyrábět,
 - nabídce zboží, které výrobce současně vyrábí - souvisí s **alokační funkcí ceny**,
 - dalších neočekávaných vlivech na nabídku.
 - * Teoreticky existuje i **fixní nabídka** - křivka je vertikální,
 - * Dále by se dalo hovořit o **zcela elastické nabídce**, kdy je křivka horizontální, jako příklad by se dal uvést **trh dokonalé konkurence**.
 - **Elasticita nabídky** - měří pružnost reakce nabídky na změnu ceny
 - * Záleží na tom, jak rychle je schopen výrobce zareagovat na změnu poptávky na trhu (změnu poptávkové křivky), obecně nějaká odvětví reagují rychleji - jsou pružnější a nějaká pomaleji - jsou méně pružnější.

- * V krátkodobém hledisku jsou obecně všechny nabídky nepružné, v dlouhém období jsou však pružnější.
 - * Výrobci mohou na změny poptávky reagovat i pokud mají **zásoby hotových výrobků**, standardně se může jednat o levné zboží, které se dá rychle vyrobit a nepodléhá tak rychle zkáze, zásoby tedy ovlivňují pružnost nabídky, ale pro výrobce není efektivní tvořit jich mnoho, neboť na sebe mohou vázat prostředky (kapitál), které by mohli být investovány efektivněji.
- **Vztah nabídky a poptávky na trhu:**
- * Při konkurenci prodávajícího a spotřebitele každý maximalizuje svůj užitek jiným způsobem, spotřebitel maximalizuje svůj užitek při spotřebě co největšího množství za co nejnižší cenu a výrobce maximalizuje svůj užitek při prodeji co největšího množství statku za co nejvyšší cenu.
 - * Na trhu je proto bod, ve kterém se protíná nabídka a poptávka, tomuto bodu se říká **rovnovážná cena**, jedná se o cenu která vyhovuje jak prodávajícím, tak i nakupujícím, jedná se o cenu, při které existuje rovnováha mezi množstvím statku, které jsou výrobci za určitou cenu ochotni prodat a mezi množstvím, které jsou ochotni spotřebitelé při určité ceně koupit.
 - * Pokud by cena byla vyšší, než je rovnovážná cena, byl by na trhu **přebytek**, v opačném případě by byla větší **poptávka než je nabídka a zboží by na trhu bylo nedostatek**.
 - * Skutečná cena však nikdy nebude rovná **rovnovážné ceně**, ale bude kolem ní oscilovat - **teorém pavučiny**.
 - * Při rovnovážné ceně pak část výrobců dosáhne **přebytku výrobce** a část nakupujících dosáhne **přebytku spotřebitele**, výrobci, kteří by chtěli prodávat za vyšší cenu, nebo poptávající, kteří by chtěli kupovat za nižší cenu, než je rovnovážná cena pak na trhu budou tvořit **neuspokojenou (nerealizovanou) nabídku nebo poptávku** a musejí hledat své možnosti na alternativních trzích substitutů.
 - * Vliv na nabídku a poptávku mají rovněž vliv i **daně, cla**, či jiné **transakční náklady** spojené s tím, aby se zboží dostalo od prodávajícího ke kupujícímu, tyto platí zákazník, ale k výrobci se nikdy nedostanou.

Otázka 3 - Užitek, blahobyt, náklady obětované příležitosti, individuální a tržní poptávka, poptávka v krátkém a dlouhém období, elasticita poptávky.

|————|
 | Úkoly |
 |————|

- ☒ Užitek
- ☒ Blahobyt
- ☒ Náklady obětované příležitosti
- ☒ Individuální a tržní poptávka
- ☒ Poptávka v krátkém a dlouhém období
- ☒ Elasticita poptávky

_____ |
 | Vysvětlení a Poznámky |
 _____ |

• Užitek

- Kolik určitého statku má spotřebitel kupovat a jak má svůj důchod mezi různé statky rozdělit.
- **Celkový užitek vs. mezní užitek.**
- Mezní užitek s roztoucí spotřebou klesá - **zákon klesajícího mezního užitku.**
- **Celkový užitek** - součet mezních užiteků.
- Racionální spotřebitel není ochoten platit za statek vyšší cenu, než jaký je mezní užitek daného statku. Zvyšuje nákup statku pouze do takového množství, kdy je ještě mezní užitek statku vyšší nebo alespoň roven ceně.
- Mezní užitek se oceňuje v penězích.
- **Spotřebitelův přebytek** - pokud koupí něco levněji, než kolik by za to byl ochoten s ohledem na svůj mezní užitek zaplatit.
- Spotřebitelův přebytek je zákonitost, platí vždy, když se spotřebitel chová racionálně, neboť by nekoupil něco, co mu přinese menší užitek, než kolik to něco stojí samo o sobě.
- Pro obchodníka - může být vždy minimálně na úrovni mezního užitku pokud smlouvá, pokud jsou stanoveny pevné ceny zákazník má větší šanci, že získá spotřebitelův přebytek.

• Blahobyt

- **Blahobyt obecně:** výraz pro takový stav společnosti, její části nebo rodiny, jednotlivce, který umožňuje v nadbytku uspokojovat všechny potřeby.
- **Ekonomický blahobyt:** rovnovážné ceny, které na trhu vznikají, vedou svou alokační funkcí k takovému rozdělení zdrojů, které maximalizuje užitek všech zúčastněných; kupujících i prodávajících.
- **Ekonomie blahobytu:** typická metodika začíná odvozením (nebo předpokladem) funkce sociální péče, kterou lze poté použít k hodnocení ekonomicky proveditelných alokací zdrojů z hlediska sociální péče, kterou představují. Takové funkce obvykle zahrnují opatření ekonomické účinnosti a spravedlnosti, i když novější pokusy o kvantifikaci sociálního blahobytu zahrnovaly širší škálu opatření včetně ekonomické svobody (jako v přístupu založeném na schopnostech).

• Náklady obětované příležitosti

- Člověk je každý den vystaven rozhodnutí, kterou potřebu uspokojí, a

který statek si k tomu vybere.

- * Čelí tak volbě mezi několika variantami (viz spotřebitelská racionalita)
- * Při zvolení jedné z variant se ale člověk vzdává variant ostatních, což mu přináší takzvané **alternativní náklady**.
- * **Alternativní náklady** lze chápat jako **ušlý užitek**.
- * Hodnotu ušlého zisku z druhé nejpříznivější varianty pak označujeme také jako **náklady obětované příležitosti**.
- Kupováním jednoho statku obětuje člověk jiný statek respektive nějakou jinou příležitost.
- **Analýza nákladů a výnosů** (cost-benefit analýza). Výnosem je získávaný užitek a nákladem je obětovaný užitek.
- Dokud je mezní užitek jednoho statku vyšší než mezní užitek druhého statku, snaží se spotřebitel přesunout své zdroje (peníze, volný čas) ze statku s nižším mezním užitekem na statek s vyšším mezním užitekem.
- Celkový užitek z obou statků bude maximalizován tehdy, když bude splněna podmínka:
 - * $MU \text{ jednoho statku} / \text{cena daného statku} = MU \text{ druhého statku} / \text{cena druhého statku}$.
 - * Platí, že spotřebitel bude chtít danou peněžní částku rozdělit mezi ně tak, aby, pokud možno, byla splněna rovnice:
 - * $MU1 / P1 = MU2 / P2$.
 - * Tato rovnice vyjadřuje podmínku **optimálního rozdělení** dané peněžní částky mezi dva statky. Z toho vyplývá, jak racionální spotřebitel rozdělí svůj peněžní důchod mezi nákupy různých statků. Toto rozdělení musí splňovat následující podmínku:
 - * $MU1 / P1 = MU2 / P2 = MU3 / P3 = MU_n / P_n$.
 - * Pokud je tato podmínka splněna lze hovořit o **optimální spotřebitelské alokaci**.
- Poptávka
 - **Poptávka** ukazuje, jak závisí poptávané množství statku na ceně.
 - **Poptávka je klesající, protože v rámci kardinalistické teorie lze odvodit od mezního užitku, u kterého platí zákon klesajícího mezního užitku, zákazník totiž maximalizuje svůj užitek, respektive je v optimu, když $MU = P$ respektive $MU = MC$, přičemž logicky $P = MC$ v případě kupovaného statku, tím, že se mezní užitek měří v penězích, lze na osy zanást hodnoty P a Q , tedy stejné hodnoty, které se používají pro zobrazování poptávky, klesající mezní užitek tedy způsobuje klesající poptávku, respektive křivka poptávky kopíruje křivku mezního užitku, v případě nabídky je to obdobné, protože neboť mezní příjem (dalo by se říci mezní užitek) s každým prodaným kusem roste.**
 - Motivem, který ovlivňuje spotřebitelovo chování je:
 - * cena produktu +
 - * preference

- * celková výše spotřeby
- * statní zboží, tedy suplementy a komplementy
- * očekávání příjmu, cen i vkusu
- Znázorněna pomocí křivky poptávky.
- Křivka poptávky ukazuje, jak se mění kupované množství daného statku v závislosti na jeho ceně. Ovšem při nezměněném důchodu kupujícího a při nezměněné ceně ostatních statků - tedy při stavu **ceteris paribus**.
- Křivka poptávky v zásadě kopíruje křivku mezního užitku - jedná se o zákon klesající poptávky. Každý její bod říká, že cena, kterou spotřebitel platí, odpovídá meznímu užitku statku.
- **Poptávané množství** je množství statku, které spotřebitel při určité ceně poptává, to je klesající funkcí. Zatímco poptávka je celou funkcí, nicméně tato funkce může sama o sobě také klesat, nebo stoupat jejím posunem v grafu. Obecně by se dalo říci, že poptávka záleží na ceně, nikoliv cena na poptávce, toto je vysloveno například zde tady.
- **Zákon klesající poptávky** - důchodový a substituční efekt
 - * **Důchodový efekt:** spotřebitel při vyšší ceně kupuje méně statku, protože mu původní částka nestačí na nákup původního množství (které kupoval před zvýšením ceny).
 - * **Substituční efekt:** spotřebitel při zvýšení ceny statku nakupuje méně tohoto statku, protože jej substituuje (nahrazuje) jinými statky.
 - * Oba tyto efekty způsobují, že poptávka je klesající funkcí ceny, neboli při vyšší ceně kupují spotřebitelé menší množství a při nižší ceně vyšší množství.
 - * **Substituty:**
 - Vše nejde substituovat v **technickém smyslu**, ve **spotřebitelském smyslu** toho ale lze substituovat většina.
 - Podstatou spotřebitelské substituce je náhrada jednoho uspokojení jiným uspokojením.
 - * Křivka poptávky ukazuje, jak se mění poptávané množství statku v závislosti na ceně tohoto statku, při ostatních cenách a důchodech neměnných. Zákon klesající poptávky říká, že poptávané množství klesne, když vzroste cena statku a přitom se nezmění ostatní ceny ani důchody.
 - * Cena statku se však nicméně může měnit i tehdy, když probíhá **inflace**, neboli klesá kupní síla koruny.
 - Inflace však sama o sobě nemá vliv na poptávané množství statku. Poptávané množství statku se mění pouze tehdy, když se mění jeho cena v poměru k ostatním cenám.
- **Individuální poptávka, tržní poptávka a poptávka po statku jednoho prodávajícího:**
 - * Individuální poptávka: viz předchozí bod.
 - * Tržní poptávka je souhrnná poptávka všech kupujících po daném statku.

- * Tržní poptávka je součtem individuálních poptávek (poptávek jednotlivých kupujících).
- * **Elasticita tržní poptávky** má vliv na výdaje kupujících a tím i na příjmy prodávajících. Výdaje kupujících jsou totiž příjmy (tržbami) prodávajících.
 - Je-li tržní poptávka **neelastická**, zvýšení ceny a snížení množství statku bude mít za následek zvýšení výdajů kupujících i příjmu prodávajících.
 - Je-li tržní poptávka **elastická** bude mít zvýšení ceny naopak za následek snížení výdajů kupujících i příjmů prodávajících.
 - Po zanesení do grafu je křivka neelastické poptávky více strmá, než křivka elastické poptávky, která je spíše plošší.
 - Výrobci tak nedokáží využít nízké elasticity tržní poptávky k tomu, aby zvýšili své příjmy.
 - Cenová elasticita tržní poptávky není pro výrobce žádnou užitečnou informací, neboť na konkurenčním trhu, kde je mnoho prodávajících, není jeden prodávající sám o sobě schopen významněji ovlivnit celkové množství statku na trhu a tudíž ani cenu. Pokud by snížil svojí produkci, konkurenti jeho výpadek snadno a ochotně nahradí.
 - Poptávka po statku jednoho prodávajícího je tak méně strmá a elastičtější než tržní poptávka.
 - Výrobce ke svému rozhodování nepotřebuje znát tržní poptávku, ale poptávku po svém zboží. Poptávka po statku jednoho prodávajícího je méně strmá a mnohem elastičtější než tržní poptávka. Je to způsobeno rozdílným substitučním efektem: pokud se zvýší cena na celém trhu, u všech výrobců, kupující by museli daný statek nahrazovat jinými statky. Pokud ale zvýší cenu pouze jeden z výrobců, kupující jej nahrazují stejným statkem od jiných výrobců.
- Poptávka v krátkém a dlouhém období
 - Poptávka závisí na spotřebitelových preferencích a na jeho omezeních (důchodu a cenách).
 - Poptávka po stejném zboží je nicméně jiná v krátkém období a v dlouhém období.
 - Zvýšení ceny motivuje spotřebitele ke snížení poptávaného množství, nicméně v krátkém období je sníží méně a teprve v dlouhém období je sníží více. V krátkém období je substituce například kvůli našemu spotřebnímu zvyklostem složitější.
 - Spotřebitelská substituce si vyžaduje určitý čas. Člověk ekonomický je racionální a přizpůsobivý, je však méně přizpůsobivý v krátkém období.
 - To ovšem znamená, že křivka poptávky je v krátkém období strmější než v dlouhém období.
- Cenová elasticita poptávky
 - Zákon klesající poptávky nám říká, že zvýší-li se cena statku, sníží se

- kupované množství statku.
- Výdaje jsou násobkem ceny a množství, není tedy jasné, zda se spotřebiteli výdají zvýší, nebo sníží.
 - Při růstu ceny mohou spotřebiteli výdaje na daný statek vzrůst nebo klesnout, záleží na tom, zda růst ceny vyvolá velký nebo malý pokles poptávaného množství.
 - K měření reakce poptávaného množství na změnu ceny je používána cenová elasticita poptávky, ta udává vztah mezi procentní změnou poptávaného množství a procentní změnou ceny.
 - Vzorec k výpočtu je:
 - * $e_d = (ZMĚNA\ Q / Q) / (ZMĚNA\ P / P)$
 - * Je-li změna poptávky v absolutní hodnotě větší než 1 = elastická poptávka, zvýšení ceny o jedno procento vyvolá více než jednocentní pokles poptávky po daném statku a sníží se spotřebiteli výdaje na daný statek.
 - * Je-li elasticita menší než 1 = neelastická poptávka, zvýšení ceny se neprojeví takovým snížením poptávky a spotřebitelé si za statek připlatí.
 - * Pokud je elasticita rovná 1, tak se jedná o jednotkově elastickou poptávku a změna ceny ponechá výdaje na statek beze změny, procentní změna ceny tedy vyvolá stejnou procentuální změnu poptávky.
 - * Záleží i na dlouhém a krátkém období, některé statky jsou elastické jak v krátkém, tak i v dlouhém období, některé statky jsou však například v krátkém období méně elastické, než v období dlouhém.
 - * Na elasticitu poptávky má vliv zejména to, zda je možné statek substituovat jiným statkem a zda jsou to statky zbytné, nebo nezbytné.
 - * **Dokonale elastická a dokonale neelastická poptávka:** při dokonale elastické poptávce (například na trhu dokonale konkurence) se při změně ceny o jakékoliv množství nekonečně změní poptávka směrem dolů nebo nahoru, při dokonale neelastické poptávce se poptávka při jakékoliv změně ceny absolutně nezmění.
 - Změna samotné poptávky
 - Je důležité odlišovat od změny poptávaného množství, což je jen posun po křivce.
 - Nicméně může se měnit i samotná funkce poptávky posouváním po grafu.
 - * Obecně jsou čtyři důvody pro změnu poptávky:
 - Změna preferencí spotřebitele: pokud se změní preference, změní se i poptávka.
 - Změna důchodu spotřebitele: pokud se změní spotřebitelův důchod, změní se i poptávka.
 - Změna ceny komplementu: pokud například vzroste cena

komplementu, může se snížit poptávka po jiném statku, jemuž je daný statek komplementem.

- Změna ceny substitutu: pokud se například sníží cena substitutu, může to vést ke snížení poptávky o jiný statek.
- Očekávání (například pokud očekáváme, že obdržíme nějakou finanční částku, poptávka se zvýší), nebo změna počtu poptávajících. Více informací tady.
- Když se mění poptávané množství v závislosti na změně ceny daného statku, pohybuje se spotřebitel podél křivky poptávky. Změna poptávky se však projevuje posunem celé poptávkové křivky. Roste-li poptávka, posouvá se poptávková křivka doprava. Klesá-li poptávka, posouvá se poptávková křivka doleva.
- Dodatek: Indiferenční křivky, viz otázka 1 ordinalistický přístup.
 - Založené na ordinalistické teorii, tedy že užitek není možné přímo měřit, ale že je spotřebitel schopen rozhodnout z čeho má větší užitek bez samotného přiřazení hodnoty, je schopen seřadit z čeho má větší užitek.
 - Na indiferenční křivce leží kombinace dvou statků, z kterých má spotřebitel stejný užitek, vzhledem k rozpočtovému omezení se snaží dosáhnout užitku, který je na nejvyšší indiferenční křivce a poskytuje mu tedy největší celkový užitek.
 - Jednotlivé body na křivce se nazývají indiferenční body.

Otázka 4 - Model dokonalé konkurence a modely nedokonalé konkurence (monopolistická konkurence, oligopol, monopol). Příčiny vzniku a zachování monopolu v ekonomice, státem vytvářené monopoly. Regulace monopolu.

|————|
| Úkoly |
|————|

- ☒ Dokonalá konkurence
- ☒ Nedokonalá konkurence
 - ☒ Monopol
 - ☒ Příčiny jeho vzniku a zachování monopolu v ekonomice
 - ☒ Státem vytvářené monopoly
 - ☒ Regulace monopolů
 - ☒ Oligopol
 - ☒ Monopolistická konkurence
 - ☒ Monopsom a oligopson

|————|
| Vysvětlení a Poznámky |
|————|

- Dokonalá konkurence
 - Respektive dokonalý trh.
 - Poptávka po statku nabízeném na trhu s dokonalou konkurencí je dokonale elastická.
 - Nepatrné zvýšení ceny se na takovémto trhu projeví ztrátou veškerých zákazníků, zatímco nepatrné snížení ceny se projeví tím, že u daného prodejce budou chtít kupovat daný statek úplně všichni, nicméně prodejce nedokáže uspokojit celkovou agregátní poptávku.
 - Výrobce tedy nemůže změnami své produkce ovlivnit docilovanou cenu. Pokud toto platí pro všechny výrobce dodávající na daný trh, říkáme o takovém trhu, že je dokonalý (též dokonale konkurenční).
 - Dokonale elastická nebo neelastická poptávka je poptávkou: kdy i nepatrná změna ceny má nekonečný vliv na odezvu nabídky resp. poptávky, a naopak **dokonale neelastická nabídka/poptávka**, kdy nabídka nebo poptávka po daném zboží je zcela nezávislá na její ceně.
 - Tím, že žádný prodejce nedokáže ovlivňovat cenu, jsou všichni výrobci pouze příjemnce rovnovážné ceny, dokážou jí částečně ovlivňovat pouze snižováním svých nákladů, ale kvůli dokonale elastické poptávce ji pak nejsou schopni uspokojit.
 - Efektivnost tržního rozdělování zdrojů - ekonomická rovnováha je ekonomicky efektivní v tom smyslu, že výroba je produkována při nejmenších možných nákladech.
 - Podmínky
 - * Podmínky, které musí trh splňovat, aby se dal považovat za dokonale konkurenční jsou:
 - Dokonalá informovanost kupujících a prodávajících: tato podmínka bývá splňována pouze na územně centralizovaných trzích
 - Nulové náklady na změnu dodavatele
 - Homogenní produkt: tzn. stejná kvalita výrobku či pověst firmy, rozhodování je založené pouze na ceně. Na nedokonalých trzích jsou výrobky heterogenní.
 - Velký počet prodávajících: kteří ovládají pouze velice malou část trhu
 - Pokud jsou všechny tyto 4 podmínky splněny, pak se jedná o dokonalý trh, pokud alespoň jedna splněna není, tak se jedná o trh nedokonalý, jako další podmínka by se dala zařadit ještě neexistence jakýchkoliv bariér vstupu na trh
- Nedokonalá konkurence
 - Poptávka na trhu s nedokonalou konkurencí není dokonale elastická.
 - Zvýšením ceny tak sníží poptávané množství, ale ne až na nulu. A snížení ceny nezíská prodejci celý trh, neboť někteří kupující budou stále nakupovat od původních dodavatelů.
 - Výrobce tak může změnami své produkce do určité míry ovlivnit docilovanou cenu. Takový trh je nedokonalý (též nedokonale konkurenční).

- Z hlediska trhů nedokonalé konkurence je ideální monopolistická konkurence, monopoly a oligopoly podléhají regulaci ze strany regulačních orgánů - Ministerstvo financí, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Energetický regulační úřad, Telekomunikační úřad atd.
- Výrobce není pouze příjemcem ceny, ale může jí i tvořit, a to ne pouze snižováním výrobních nákladů, ale klasickými způsoby tvorby ceny (trhy nedokonalé konkurence nejsou dokonale elastické, takže i když bude cena nad tržní rovnovážnou cenou, neznamená to nulovou poptávku po daném statku), druhy tvorby cen jsou následující:
 - **Nákladová:** náklady na výrobu + stanovená marže,
 - **Hodnotová:** cena je stanovena podle hodnoty, kterou zákazníci v produktu vidí,
 - **Poptávková:** cena je stanovena podle poptávky po produktu,
 - **Konkurenční:** cena je stanovena podle konkurence a jejich cen na trhu.
- Mezní příjem a cenová tvorba na nedokonalém trhu
 - * Mezní příjem: přírůstek celkového příjmu dosažený zvýšením prodeje o jednotku.
 - * Mezní náklady: přírůstek celkových nákladů díky zvýšení prodeje o jednotku.
 - * Fixní a variabilní náklady: variabilní náklady rostou s objemem výroby, například obaly na zboží. Fixní náklady nejsou závislé na objemu výroby, mohou to být například pronájemy prostor.
 - * Výrobce (například penzion) tvoří cenu, zatímco výrobce na dokonalém trhu cenu přijímá.
 - * Ne nedokonalých trzích tedy výrobci tvoří svojí cenu, respektive hledají svojí cenu, tedy hledají takovou cenu, kdy maximalizují svůj zisk (mezní příjem již nemůže více stoupat, naopak začne klesat a celkový příjem je tedy maximalizován). Výrobce tedy maximalizuje zisk při takové ceně, při které se mezní zisk rovná mezním nákladům.
- Nedokonalé trhy a informace
 - * Jedna z charakteristik nedokonalých trhů je nedokonalost informování, protože informace jsou vzácné - na jejich získání je nutné vynaložit náklady.
 - * Informace jsou vzácné, ale také užitečné - umožňují získat větší výnos.
 - * Získávání informací stojí čas, to znamená náklady obětované příležitosti, je tedy možné udělat cost-benefit analýzu, největšího zisku založeného na informaci může prodejce (nakupující v případě přebytku spotřebitele) získat, když se mezní náklady rovnají meznímu zisku.
 - * Člověk tedy zůstává nedokonale informovaný, neboť získávání informací stojí peníze a mezní náklady na získávání informací jsou rostoucí a zároveň mezní výnos z informací (výnos z dodatečné informace) je klesající.

- * Racionální člověk tedy získává jen tolik informací, kdy se mezní výnos z informací rovná mezním nákladům na získávání informací.
- * Nedokonalosti trhů ve smyslu informací se snižují, když klesají náklady na informace, k tomuto sami často přispívají výrobci reklamou.
- * Reklama zvyšuje informovanost spotřebitelů, a tím snižuje nedokonalosti trhů. Bez reklamy by byly informace pro spotřebitele vzácnější, nákladnější a trhy by byly nedokonalejší.
- * Na reklamu je tak možné pohlížet nejen jako na prostředek manipulace, ale taky jako na prostředek zvyšování informační nasycenosti spotřebitelů, kteří na základě těchto informací mohou učinit pro ně lepší rozhodnutí.
- Informace a podnikatelé
 - * Je to právě vzácnost informací, která vytváří příležitosti pro podnikání.
 - * Pokud někdo dokáže získávat informace efektivněji, může tuto schopnost přetavit v možnosti podnikání.
 - * Například pokud prodejce objeví levnější zboží v zahraničí (objeví informaci, kterou nikdo jiný nemá), může na ní vydělat tím, že prodá dané zboží na dražším trhu (arbitráž), což ale v konečném důsledku vede k prosazování zákona jedné ceny.
 - * Na trhu pak působí například mnoho zprostředkovatelů, ti všichni vlastně obchodují s informacemi.
 - * Všichni tito prodávající vydělávají na tom, že jsou trhy nedokonalé, že jsou informace vzácné. Nedokonalá informovanost je příčinou toho, že existují mezery na trzích. To jsou dosud nevyužívané příležitosti, které slibují (když je někdo objeví a využije) přinášet ekonomický zisk. Příkladem mezery na trhu je například existence dvou trhů, přičemž jeden je levný a druhý drahý.
 - * Podnikatel je člověk, který objeví mezeru na trhu a využije ji, zaplní tedy danou mezeru zprostředkováním obchodů, speculacemi nebo výrobou.
 - * Tím, že objevují a zaplňují mezery na nedokonalých trzích, podnikatelé snižují tyto nedokonalosti.
- Podnikatelé a inovace
 - * Nejdůležitější podnikatelskými aktivitami jsou inovace.
 - * Inovace je uvedení nového výrobku, služby nebo výrobního postupu na trh.
 - * Standardně se opět jedná o zaplnění mezery na trhu, neboť i zlepšení již stávajících procesů je založené na tom, že na trhu chybí například efektivnější výrobní faktory.
 - * Podnikatelé jsou na trhu průkopníci, odrážejí i technologický vývoj, je to právě objev něčeho nového, který otevírá cestu k velkým ziskům.
 - * Když si další podnikatelé povšimnou jejich úspěchu, opět vstupují na trh a tlačí zisk dolů k nule (tendence zisku klesat k nule), toto

- podněcuje podnikatele k hledání nových inovací.
- Podnikání vzkvétá jen na nedokonalých trzích. Pokud je trh dokonalý, neskýtá žádné příležitosti k podnikání. Na dokonalých trzích jsou lidé dokonale informováni, na dokonalých trzích nejsou žádné mezery, jejichž objevení by slibovalo zisky.
 - Nedokonalé trhy jsou živnou půdou pro podnikatelské hledání, objevování a zlepšování.
 - Podnikatelé a stát
 - * Když stát vstoupí na dosud neobsazené trhy a zaplní jejich mezery, nedá již podnikatelům šanci, aby je zaplnili sami. Se zaplněním mezer na trzích mizí totiž ziskové příležitosti pro podnikatele.
 - * Problémy: služby a zboží jsou pak často dražší, než by byli v soukromém sektoru, může být nedostatečná, nebo naopak zbytečně velká nabídka, veřejný sektor není motivován ke zlepšování služeb nebo k inovacím.
 - Cenová diskriminace
 - * Pokud prodávající účtuje jedné skupině lidí jinou cenu, než jiné skupině lidí. Může být nelegální i legální, například slevy pro studenty a důchodce jsou legální, jiné ceny pro černocho a asiata nejsou legální pokud by se zakládaly například pouze na barvě pleti.
 - * Cenová diskriminace je cenovou strategií, která prodávajícímu maximalizuje zisk.
 - * Cenová diskriminace pouze rozděluje výrobek mezi dvě skupiny spotřebitelů s různou poptávkovou funkcí a umožňuje spotřebitelům s nižšími důchody kupovat zboží, které by si jinak možná nemohli dovolit.
 - * Cenovou diskriminaci je možné uskutečnit když:
 - Trh je nedokonalý, poptávkové křivky po zboží (službě) konkrétního prodávajícího musí být klesající
 - Na trhu musí být alespoň dvě skupiny spotřebitelů, které mají odlišné poptávkové křivky
 - Proávající musí být schopen účtovat dvojí ceny
 - * V roce 1999 rozhodl soud, že účtování dvojí cen (v případě cizinců) je nemorální a odporuje to dobrým mravům.
 - * Při zákazu cenové diskriminace zvýší prodejce cenu skupině, pro kterou měl dříve stanovenou cenu nižší, a sníží ji skupině, pro kterou měl dříve stanovenou cenu vyšší.
 - Monopol
 - * Na trhu je pouze jeden prodávající.
 - * Základní charakteristikou je: nemožnost substituování daného statku ze strany poptávajících - musí za něj buď zaplatit, nebo se bez něj obejít a překážky vstupu na trh pro další nabízející, existují například přírodní, technologické, legislativní-licence, patentové překážky vstupu na trh.
 - * Poptávky bude spíše neelastická kvůli absenci **substitučního**

efektu.

- * Je nejvzdálenější podmínkám dokonalé soutěže, největší ztráty ekonomické efektivity, křivka poptávky po statcích monopolu je shodná s křivkou tržní poptávky.
- * Určení, zda má firma dominantní postavení na trhu je těžké určit.
- * Možnosti cenové diskriminace a umělého určování cen.
- * Mezní příjmy monopolu jsou vždy nižší než cena.
- * Monopol však vždy prodává svoje statky za vyšší cenu než jsou jeho mezní náklady - výhodné pro jeho vlastníky - dosažení vyššího -> monopolního zisku.
- * Je neefektivní - může například vyrábět málo, kdyby vyráběl víc, tak by to spotřebitelům přineslo **větší užitek, než by byly náklady monopolu spojené s větší výrobou**, přesto víc nevyrábí, tato neefektivnost je spojena s vyšší cenou.
- * Příčiny jeho vzniku a zachování monopolu v ekonomice
 - Výlučná kontrola nad přírodními omezenými zdroji či vstupy - **přírodní monopol**
 - Výlučná kontrola nad určitými vstupy výroby
 - Výrazné úspory z rozsahu výroby (**přirozený monopol**)
 - Vzniká kvůli extrémním cenovým bariérám vstupu na trh
 - Například síťové služby
 - Tyto přirozené monopoly jsou standardně regulovány státem
 - Patenty
 - Poskytování státních licencí
- * Tržně neefektivní: zdroje neefektivity jsou například, selhávání tržní motivace, nedostatečný zájem o kvalitu výroby a úroveň poskytovaných služeb zákazníkům.
- * Státem vytvářené monopoly
 - **Státem zavedené monopoly** - buď udělí stát výsadní právo produkovat statek jedné firmě, nebo kvůli existenci právních restrikcí v podobě: patentů, autorských práv (**institucionální monopol**), licencí, koncesí a podobně.
 - Státní monopoly, jinak nazývané govopoly: jsou monopoly, které nejenže přímo provozuje stát, ale brání ostatním firmám produkovat stejný nebo podobný statek.
 - Příklady: tisk a emise peněz, armáda, policie a soudy, státní podniky, pošta, železnice a podobně.
 - Stát provozuje státní monopoly například z důvodu jejich společenské potřeby, ale tržní neudržitelnosti, národní bezpečnosti a podobně.
 - Postupnou koncentrací a centralizací kapitálových zdrojů může dosáhnout firma úspor z rozsahu, což dává vzniknout **monopolu ekonomické síly**, dochází k němu pomocí **fúzí** a **akvizic**, respektive **přátelskému** a **nepřátelskému převzetí firmy**, například k tomu může dojít, když jedna

společnost nastaví **dumpingové ceny** a jako důsledek převezme společnost, která nemůže při takto nastavených cenách společnosti konkurovat.

- **Hlavní kategorie fúzí:**

- **Horizontální fúze** - spojení dvou firem působících ve stejné oblasti,
- **Vertikální fúze** - spojení firem působících v různých článcích téhož výrobního procesu,
- **Konglomerační fúze** - spojení podniků, kt. spolu ekonomicky nesouvisejí

- * Regulace monopolů

- Má chránit ekonomiku před neefektivností nedokonalé soutěže.
- Tvoří se protimonopolním zákonodárstvím, regulací monopolů, využívání veřejného vlastnictví monopolů (například ve formě státního podniku, nebo akciové společnosti).
- Protimonopolní zákonodárství:
 - Podporuje konkurenci tím, že omezuje jednání vedoucího k její omezování.
 - Zakazuje smlouvy, které omezují konkurenci firem.
 - Brání zneužívání dominantního postavení na trhu.
 - Dohled nad fúzemi a akvizicemi (jedna firma získá druhou).
 - Další například zákaz dumpingových cen, vyšší zdanění, ekonomická regulace.
- Protimonopolní zákony mohou, pokud jsou dobře nastavené, účinně bránit spojování velkých podniků a tím tendenci ke koncentraci tím, že daná spojování jsou pod statáním dohledem.
- Veřejná politika tedy může zahrnovat:
 - **Snaha zavést více konkurence do monopolizovaných odvětví – antimonopolní zákony.** Antimonopolní zákony poskytují vládě různé možnosti, jak podporovat konkurenci. Vedle zákazu kartelových dohod, zákazu zneužívání monopolního postavení a kontroly fúzí zahrnují také kontrolu státní pomoci a dohled nad veřejnými soutěžemi. Moderní antimonopolní politika nemá za cíl potlačovat koncentrované struktury, rozdělovat velké podniky ani v případě, že jsou v monopolní pozici na trhu. Zasahuje pouze v případě, že této pozice zneužívají. Zneužívání má formu chování firem, resp. takových praktik, dohod, komunikace či kooperace mezi firmami, které vedou k omezení konkurence, k vytváření překážek vstupu na trh, které by jinak neexistovaly. Jelikož však je právě v případě vysoké koncentrace zneužívání monopolní moci a koluze

firem pravděpodobnější, je tržní struktura a koncentrace významný indikátor pro antimonopolní politiku.

- **Regulace chování monopolů – cenová regulace.** Toto řešení se používá hlavně v případě přirozených monopolů, např. to mohou být vodárny nebo elektrárny, kdy těmto společnostem není dovoleno prodávat svůj produkt za jakoukoli cenu, ale vláda jejich ceny reguluje.
- **Přeměna některých soukromých monopolů na monopoly provozované státem** (např. pošta). Dalším způsobem řešení monopolů je veřejné vlastnictví. Ekonomové spíše dávají přednost soukromému vlastnictví přirozeného monopolu před vlastnictvím státním, protože soukromí vlastníci jsou motivováni minimalizovat náklady, pokud z toho mají užitek v podobě vyššího zisku. Když se nebude managementu dařit udržovat nízké náklady, mohou ho majitelé propustit. Pokud však odvedou špatnou práci vládní byrokraté, kteří budou provozovat monopol, ztrátu ponесou zákazníci a daňoví poplatníci a ke změně dojde zřejmě až při změně politiků. Jinak řečeno z hlediska optimálního chodu firmy jsou volby méně spolehlivé než motiv zisku.
- **Nečinnost.** Každá z doposud uvedených možností regulace má i své stinné stránky, proto někteří ekonomové uvádějí, že by vláda udělala lépe, kdyby se nesnažila odstranit neefektivnost a žádné regulace cen ani jiné regulace neprováděla.
- Další informace zde.

– Oligopol

- * Oligopol je try, na kterém nejen krátkodobě, ale i dlouhodobě působí jen několik málo firem.
- * Oligopol může na trhu dlouhodobě přetrvávat v případě, že je optimální velikost firmy značná a zároveň tržní poptávka je (vzhledem k optimální velikosti firem) relativně malá.
- * Optimální velikostí firmy je velikost, která v dlouhodobém měřítku zajistí, že průměrné náklady na množství poptávaného zboží bude optimální, tzn. Nemá smysl například vyrábět ve velké hale, když je malá poptávka, neboť fixní a variabilní náklady by hnaly mezní cenu a v tom důsledku i průměrnou cenu za jednotku v poměru k poptávanému množství víc, než by mohla být.
- * Bod 2 tedy umožňuje ziskovou existenci jen několika málo firmám.
- * Na rozdíl od monopolistické konkurence se na oligopolním trhu ani v dlouhém období nemusí prosazovat tendence k nulovému ekonomickému zisku.
- * Konkurence ale stále existuje, například ve formě diferenciac

nabízených produktů a služeb, firmy mezi sebou mohou vést i cenové války.

- * Ekonomický zisk je způsoben tím, že se tržní poptávka střetává jen s omezeným počtem firem na trhu.
- * Každá firma tedy ve svém důsledku dělá jen to, že vyrovnává své mezní náklady s mezním příjmem.
- * V případě změn na trhu se může na trh dostat další prodejce, který bude taky ziskový, poptávka se střetne s větším počtem firem na trhu a to povede ke snížení cen a ke snížení celkového ekonomického zisku jednotlivých letišť.
- * Je zajímavé zmínit teorii her, respektive takzvané věžňovo dilemma, pokud firmy spolupracují, dosáhnou největších zisků. Může se zde například řídit kartelová dohoda, ta však narušuje hospodářskou soutěž, v ČR jsou takové dohody neplatné.
- * **Oligopol koluzivní** - tajná dohoda mezi dvěma či více firmami o stanovení ceny (cenového kartelu), podmínek odbytu a odbytových či nákupních cen, blíží se dominanci, vychází z **Teorie her** a také z **Věžňova dilemata**, tedy že při spolupráci dosáhnou všechny strany pro ně příznivějšího efektu, než kdyby stáli proti sobě.

– Monopolistická konkurence

- * Nejběžnější typ nedokonalého trhu.
- * Heterogenní výrobek je tvořen blízkými substituty.
- * Monopolistická konkurence se dá popsat následovně: Jogurt Danissimo vyrábí jen firma Danone, má tedy na něj monopol. Ale tomuto jogurtu zároveň silně konkurují jogurty jiných firem, které jsou jeho blízkými substituty, takže konkurence na trhu jogurtů je velmi silná.
- * Konkurenční firmy nemusí spočívat jen v kvalitě, tvaru, modelu nebo obalu, ale například i ve vzdálenosti.
- * Důležitou vlastností monopolistického trhu je otevřenost trhu. Neexistují tedy žádné bariéry vstupu na trh, na trh může kdykoli přijít nová konkurence. V důsledku toho se zde prosazuje tendence k nulovému ekonomickému zisku (Když budou restaurace dosahovat ekonomický zisk, bude to na takový trh lákat nové podnikatele, kteří budou otevírat nové restaurace. To bude nakonec snižovat ekonomický zisk restaurací až k nule.)
- * Rovnováha výrobce na monopolisticky konkurenčním trhu:
 - Rovnováha výrobce: taková situace, kdy výrobce (při daných nákladových funkcích a při dané poptávce po jejím statku) maximalizuje zisk.
 - Pro výrobce je optimální (maximálně ziskový) takový rozsah produkce statku, při kterém se mezní příjem rovná mezním nákladům.
 - Na dokonalém trhu je mezní příjem totožný s cenou, avšak na nedokonalém trhu se mezní příjem ceně nerovná. Jak tedy

výrobce na nedokonalém trhu nalezne svou rovnováhu?

- Krátkodobá rovnováha:
 - Rovnováha je krátkodobá v bodě kde se mezní náklady rovnají mezním příjmům.
 - Důležité jsou průměrné náklady (průměr mezních nákladů) i ve chvíli, kdyby mezní náklady byl větší, než mezní příjem, dosahuje obchodník zisku, pokud jsou průměrné náklady menší, než celkový zisk za jednu růži.
- Dlouhodobá rovnováha:
 - Ekonomický zisk však like na trh další prodejce. Jejich příchod způsobuje, že se tržní poptávka dělí mezi stále větší počet prodejců.
 - Poptávka po statku jednoho prodejce se v důsledku toho snižuje - křivka poptávky d se posouvá dolů a s ní se posouvá dolů i křivka mezního příjmu.
 - Když není dosahováno ekonomického zisku, tedy když se křivka poptávky dotýká křivky průměrných nákladů, přestávají na trh vstupovat další prodejci.
 - V dlouhodobém období tedy dosahuje zahradník nulového ekonomického zisku: jeho cena se rovná průměrným nákladům.
 - Firma na nedokonalém trhu prodává za cenu, která je vyšší než mezní náklady. Tím se nedokonalý trh odlišuje od dokonalého trhu, kde se cena rovná mezním nákladům.
 - Na nedokonalém trhu firma nevyrábí v minimu průměrných nákladů. Tím se nedokonalý trh rovněž odlišuje od dokonalého trhu, kde firmy vyrábějí v minimu průměrných nákladů.
- Monopson a Oligopson
 - * V případě monopsonu se jedná o situaci, kdy je na trhu pouze jeden zákazník.
 - Příklad je například na trhu práce, kde v určité oblasti existuje jen jeden poptávající (zaměstnavatel).
 - Má plnou kontrolu nad trhem a možnost stanovit tržní cenu.
 - Neefektivní alokace zdrojů. Typicky se jedná o zdroje do produkce.
 - Vzniká, když existují bariéry pro vstup na trh pro další potenciální kupující.
 - Mezi bariéry mohou patřit například: státní licence, patenty, copyrighty, vlastnictví určitých zdrojů, vysoké vstupní náklady, úspory z rozsahu výroby.
 - * Oligopson je případ, kdy je na trhu malé množství kupujících s velkým podílem na trhu.
 - Poptávka je jen ze strany několika málo firem, prodejci mají problém své zboží nabídnout jiným subjektům.
 - Mezi poptávající bud soupeřivost, nebo tendence spolupraco-

vat.

- Může vznikat například na poli výrobních faktorů, kdy malý počet firem nakupuje výrobní faktory.
- Mezi bariéry pro vstup dalších kupujících na trh mohou patřit například: vlastnictví určitých zdrojů, vysoké vstupní náklady, státní licence, zavedené značky a úspory z rozsahu.
- Omezuje konkurenci, vede to k nižším a nepružným cenám, převládání necenové konkurence, koluzím (tajné dohody o nákupních cenách, dělení trhu atd.) a tendencím ke spojování firem (fúzí)

Otázka 5 - Trh práce a nabídka práce, nezaměstnanost (pojem, měření, druhy), vztah vývoje ekonomiky a nezaměstnanosti (Okunův zákon, Philipsova křivka).

|———|
| Úkoly |
|———|

- ☒ Trh práce
 - ☒ Nabídka práce
- ☒ Nezaměstnanost
 - ☒ Pojem
 - ☒ Měření
 - ☒ Druhy
- ☒ Vztah vývoje ekonomiky a nezaměstnanosti
 - ☒ Okunův zákon
 - ☒ Philipsova křivka

|———|
| Vysvětlení a Poznámky |
|———|

- **Trh práce, nabídka práce, poptávka po práci**
 - Jedná se o rozhodování, zda **pracovat**, nebo **nepracovat** - práci nabízejí zaměstnanci, a zaměstnavatelé jí poptávají jako **výrobní faktor**.
 - Práce člověku přináší **plat** nebo **mzdu**, či jinou **finanční odměnu**, nepráce člověku přináší **volný čas**, z pohledu člověka se tak jedná o porovnání dvou možností, zda pracovat, nebo nepracovat, rozhoduje se podle toho, co mu přináší větší **užitek**, podle tohoto se i rozhoduje kolik času práci věnuje a kolik již ne.
 - Stejně jako u spotřeby jiného statku platí **zákon klesajícího mezního užítku**, mezní užitek z každé další hodiny práce tak pro zaměstnance **klesá**, respektive **klesá mezní užitek**, který má člověk z **odměny** za práci, neboť je touto odměnou stále více **nasyčenější**.

- Člověk má rovněž mezní užitek z každé hodiny volného času, ten je ovšem také **klesající**, pokud se tedy člověk rozhodne pracovat, **obětuje mezní užitek svého volného času**, jedná se tedy o jakési **náklady obětované příležitosti**.
- Dokud je **mezní užitek, který zaměstnanec obětuje menší než mezní užitek, který zaměstnanec získá prací** bude ochoten pracovat.
- Mezní užitek z práce lze zvyšovat mnoha faktory (například motivací, pracovním prostředím a tak podobně), pro ekonomii je zásadní změna mezního užitku při **změně odměny za práci**.
- Při zvýšení **odměny za práci** se zvýší mezní užitek za každou další vykonanou hodinu práce a člověk tak **bude chtít více pracovat**.
- Mezní užitek se měří v penězích.
- Čas lze v podstatě považovat jako **statek** peníze lze rovněž považovat za **zvláštní druh statku**, který vyjadřuje hodnotu jiných statků, za které je směňován, ve své podstatě nabývá rozhodování člověka zda má, nebo nemá pracovat podobu **spotřebitelského rozhodování** jaký statek zvolit.
- Z důvodu, že se mezní užitek měří v penězích, je potřeba mezní užitek statku čas vyjádřit v peněžní hodnotě v rámci kardinalistické teorie, obecně se dá říci, že **cenou volného času je mzda**, kterou by člověk získal, pokud by se volného času vzdal.
- Maximalizaci užitku v rámci **odměny za práci a obětovaného volného času** lze zjistit také za pomoci **indiferenční křivky**, kdy na jedné ose bude počet hodin a na druhé ose bude odměna pracovníka za práci.
- **Jak působí mzda na nabízené množství práce:**
 - * Působí zde dva protikladné efekty:
 - * **Substituční efekt:** poněvadž je mzda cenou volného času, tak když se mzda zvýší, tak se i zdrazí volný čas, lidé pak budou chtít mít méně volného času a budou jej **substituovat** jiným statkem, v tomto případě budou chtít **substituovat** volný čas **větším množstvím práce**.
 - Jank se tomuto efektu říká: **substituční efekt zvýšení mzdy** = růst mzdy motivuje člověka k tomu, aby si kupoval méně volného času, tedy aby nabízel více práce.
 - Tento efekt převládá při **nízkých mzdách**.
 - * **Důchodový efekt:** mzda ale není jen cenou volného času, je i **důchodem**, při zvýšení mzdy tak budou lidi bohatší. Když jsou lidé bohatší, tak **si kupují více statků, včetně volného času**.
 - Jinak se tomuto efektu říká: **důchodový efekt zvýšení mzdy** = růst mzdy motivuje člověka k tomu, aby si kupoval také více volného času, tedy aby nabízel méně práce.
 - Tento efekt převládá při **vysokých mzdách**.
 - * Podle toho, který efekt převládá, tak bude člověk nabízet **více**,

nebo **méně** práce.

- * Graf nabídky práce má tak podobu velkého U převráceného o 90 stupňů směrem do prava.

– **Nominální a reálné zvyšování mzdy:**

- * Každé zvýšení mzdy nevede nutně k zvýšení nabízeného množství práce
- * **Nominální zvýšení** znamená zvýšení odměny o nějakou hodnotu, to však nutně nemusí znamenat, že si o tuto hodnotu může zaměstnanec koupit více statků, neboť o stejnou hodnotu se může zvýšit cena spotřebitelského koše, který zaměstnanec kupuje, jedná se tedy o inflaci, pokud je stejná jako nominální zvýšení mzdy, nejedná se o **reálné zvýšení mzdy**.
- * **O reálné zvýšení mzdy** se jedná v případě, že si zaměstnanec při zvýšení o 10% koupí alespoň o $10 + Y\%$ více statků.
- * V případě **nominálního zvýšení** tak zaměstnanec nebude nabízet více práce, v případě **reálného zvýšení** může nabízet více práce.
- * Z tohoto plyne, že **funkce nabídky práce vyjadřuje závislost nabízené práce na reálné mzdě**.
- * **Poptávka po práci rovněž závisí na reálné mzdě**, pokud by se ceny zvýšily více, než mzdové náklady, byly by firmy ochotny zaměstnávat více lidí, respektive práce.
- * **Reálné zvýšení mezd zjistíme, když index nominálních mezd dělíme indexem cen spotřebních statků.**
 - Tedy například pokud mzdy rostly o 30% a spotřebitelské ceny o 25%, tak je reálné zvýšení mezd $= 1,30 / 1,25 = 1,04$, což znamená, že reálné mzdy rostly o 4 procenta.

– **Trh práce jako takový**

- * Trh práce existuje jak ve vztahu k jedné profesi, tak i obecně.
- * Obecně si lze představit jak nabídku práce, tak i poptávku práce, v obou případech je možné přijmout lidi a zaškolit je nebo rekvalifikovat je na pozici, kterou firma potřebuje, to samé může udělat i člověk sám, může se tedy rekvalifikovat a hledat práci v novém oboru.
- * Kvůli přelevání lidí z trhu jedné profese do trhů druhé profese je možné v dlouhém období abstrahovat od odlišností jednotlivých profesí a představit si práci obecně.
- * Na trhu práce existuje rovněž **konkurence** na straně nabídky, i na straně poptávky.
- * **Tržní nabídka práce** je součtem individuálních nabídek prácea vyplývá z rozhodování jednotlivých lidí vyrovnávajících mezní užitek **reálné mzdy** s mezním užitekem **volného času**.
- * **Tržní poptávka práce** je součtem individuálních poptávek práce a vyplývá z rozhodování firem vyrovnávajících **mzdu** s mezním **produktem práce**.
- * **Rovnováha na trhu práce:** nastává v bodě, kde se protíná

křivka nabídky práce a křivka poptávky práce, tedy v bodě kdy je stejná nabídka práce, jako je po ní poptávka, v protnutém bodě je rovněž **rovnovážná mzda**.

* **Nerovnováha na trhu práce**

- Buď je převis poptávky, nebo nabídky, jedná se o **přechodnou situaci**, která se vyrovnává změnou **reálné mzdy**.
- Převis poptávky = firmy nebudou nacházet takové množství práce, které potřebují
- Převis nabídky = je více lidí bez práce

* **Proč se země výrazně liší ve výši reálné mzdy?**

- Záleží na tom, jak vysoko je umístěna křivka poptávky po práci, pokud je vyšší, je vyšší reálná mzda a naopak
- To jak vysoko je umístěna křivka poptávky záleží na produktivitě práce, výše produktivity práce pak záleží na kapitálové vybavenosti, tzn. když je kapitál větší, je větší produktivita, je větší poptávka a o to jsou větší reálné mzdy

* **Změna rovnováhy na trhu práce ze strany poptávky:**

- Ke změně rovnováhy na trhu práce dochází při **přílivu zahraničního kapitálu**
- Například v České republice jsou nižší reálné mzdy než v Německu, to může kvůli levnější práci přilákat investice z Německa, Němci investující kapitál v České republice zvyšují **kapitálovou vybavenost**, ta ve svém důsledku zvyšuje poptávku po práci a tedy i reálnou mzdu a zaměstnanost.
- Toto zapříčiní odliv kapitálu z Německa, to vede k poklesu poptávky po práci a tedy **zaměstnanosti** a vyšší **reálné mzdy**, ta však standardně nebude klesat nominálně, pouze její nominální růst bude **nižší**, než růst **spotřebitelských cen** a reálné mzdy v Německu se tak budou snižovat, i kvůli tomuto je **cílená inflace** důležitá.
- Investoři pochopitelně neinvestují v levnějších zemích kvůli tomu, aby zvýšili tamním občanům reálné mzdy, ale kvůli tomu, že výroba v levnějších zemích jim **sníží náklady a v souvislosti s tím jim umožní dosahovat většího zisku**.
- **Změna poptávky na trhu práce mění reálnou mzdu i zaměstnanost stejným směrem, tedy růst poptávky po práci zvyšuje reálnou mzdu a zaměstnanost a naopak.**

* **Změna rovnováhy na trhu práce ze strany nabídky**

- **Pokles nabídky práce snižuje zaměstnanost a zvyšuje reálnou mzdu, růst nabídky práce by naopak zvýšil zaměstnanost a snížil reálnou mzdu.**

• **Nezaměstnanost**

- Na trhu práce se vyskytuje **nezaměstnanost**, tu měříme pomocí ukazatele **míry nezaměstnanosti**: $u = U / (L + U)$, kde u je míra nezaměstnanosti (vyjádřena v %), U je počet nezaměstnaných a L je

počet zaměstnaných.

– **Koho považovat za nezaměstnaného?**

- * Například studenti a důchodní nejsou považováni za nezaměstnané, ale pouze za **ekonomicky neaktivní**.
 - * **Za nezaměstnaného je považován ten, kdo nemá práci a nějakou si hledá.**
 - * Hledání práce je důležitým faktorem, který musí být splněn, aby se dal daný člověk považovat za nezaměstnaného, pokud by byl daný člověk nezaměstnaný a ani by si práci nehledal, není považován za nezaměstnaného.
- Jak poznat, že si někdo práci hledá nebo nehledá?
- Prakticky se míra nezaměstnanosti zjišťuje tak, že se mezi nezaměstnané zařadí lidé, kteří se hlásí na úřadech práce - **registrovaná nezaměstnanost**, ně všichni se ale musí nutně hlásit na úřadech práce a přesto si práci hledají - **skutečná nezaměstnanost**, **skutečná nezaměstnanost** je tak vždy logicky vyšší než **registrovaná nezaměstnanost**.

– **Typy nezaměstnanosti:**

- * Existují 4 typy nezaměstnanosti:
 - **Frikční** - nezaměstnanost vznikající při změně zaměstnání, je dočasná
 - **Strukturální** - ke strukturální nezaměstnanosti dochází v důsledku strukturálních změn v ekonomice, kdy se některá odvětví zmenšují a jiná zvětšují, lidé tak přecházejí z jednoho odvětví do druhého odvětví a v mezidobí jsou nezaměstnaní, v takovémto případě se jedná o strukturální nezaměstnanost, tyto strukturální změny znamenají, že klesá poptávka po určitých odvětvích, ale po jiných se zvyšuje, zaměstnanci se tak při přechodu musejí **rekvalifikovat**, strukturální nezaměstnanost obvykle **trvá déle** než například frikční nezaměstnanost, je absolutně přirozená, stejně tak jako frikční nezaměstnanost.
 - **Cyklická** - souvisí s cyklickými vývoji ekonomiky, pokud se například v exportní ekonomice sníží zahraniční poptávka po exportovaném zboží, musí zaměstnavatelé na pokles poptávky reagovat například propouštěním, bude větší nezaměstnanost, lidé nebudou tolik utrácet, a tak se tento pokles poptávky přenesení i do spotřebního odvětví, lidé, kteří přišli o práci ve svém odvětví však v důsledku celkového poklesu hospodářského růstu, poklesu poptávky po práci a zvýšení nezaměstnanosti, nemusí najít uplatnění v jiném oboru, **cyklická nezaměstnanost může mít dlouhodobý charakter**.
 - **Sezónní** - přechodná nezaměstnanost, která nastává například u sezónních pracovníků v zemědělství v důsledku výkyvů počasí, ročních období a podobně.
 - **Přirozená míra nezaměstnanosti** - skládá se z frikční

a strukturální nezaměstnanosti, jedná se o míru nezaměstnanosti, ke které ekonomika dlouhodobě směřuje, jedná se o přirozenou míru nezaměstnanosti související s **potenciálním produktem (potenciální produkt** -maximální udržitelný výkon ekonomiky za optimálního využití výrobních zdrojů), přirozená míra nezaměstnanosti se projevuje tím, že není ani nedostatek pracovníků, ani nedobrovolná nezaměstnanost.

* Míra nezaměstnanosti záleží na hospodářském cyklu, respektive na tempu růstu ekonomiky, **v konjunktуре je výše nezaměstnanosti nižší, v období ekonomické recese, nebo stagnace je míra nezaměstnanosti vyšší.**

* **Okunův zákon:**

- Říká, že **když domácí produkt roste rychleji, míra nezaměstnanosti klesá, a když naopak domácí produkt roste pomalu, nebo klesá, míra nezaměstnanosti se zvyšuje.**
- Svědčí o tom, že část nezaměstnanosti má skutečně **cyklickou povahu.**
- Ukazuje korelaci mezi mírou nezaměstnanosti a růstem hrubého domácího produktu, ukazuje, že při růstu nezaměstnanosti nad její přirozenou míru úměrně klesá hrubý domácí produkt oproti **potenciálnímu domácímu produktu**, jinak taky vztah mezi růstem HDP a poklesem míry nezaměstnanosti, o každé procento o které se zvýší HDP nad potenciální produkt se sníží o polovinu míra nezaměstnanosti nad úroveň přirozené míry nezaměstnanosti - pokud se tedy HDP zvýší o 3%, sníží se nezaměstnanost o 1,5%.

* **Phillipsova křivka:**

- Původně ukazovala souvislost mezi mzdovou inflací (růstem nominálních mezd) a mírou nezaměstnanosti.
- **Když je malá nezaměstnanost, rostou mzdy rychleji, když je velká nezaměstnanost, může docházet i ke snižování nominálních mezd.**
- Toto se děje kvůli tomu, že když je malá nezaměstnanost, konkurují si **cenově** zaměstnavatelé a když je velká nezaměstnanost, tak si konkurují **cenově** zaměstnanci.
- **Proč však rostou mzdy, když je nějaká nezaměstnanost** - vždy existuje přirozená míra nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti jinými slovy nikdy nemůže být nulová, i v případě, že je hodně nízká tak zaměstnavatelé pocítují nedostatek pracovní síly na trhu, pokud by nezaměstnanost byla nulová, nedostatek pracovní síly by vedl k prudkému růstu mezd.
- Phillipsova křivka byla později upravena, v rámci vztahu mezi ročním růstem mezd a mírou nezaměstnanosti, jež má podobu klesající křivky (podobně jako poptávka), byl nahrazen roční

růst mezd ročním růstem cen, tedy **inflací**.

- Úprava vychází z toho, že byl dán dohromady vzájemný vztah mezi růst nominálních mezd, produktivity práce a cen, firmy v průměru zvyšují ceny podle toho, jak se jim zvyšují pracovní náklady, pracovní náklady se pak zvyšují podle toho, jak nominální mzdy předbíhají růst produktivity práce, platí pak p (růst cen) = w (růst nominálních mezd) - n (růst produktivity práce), v případě růstu produktivity práce o 2% a a nominálních mezd o 8%, budou ceny růst přibližně o 6%.
- **Takto nově upravená křivka vedla mnoho ekonomů k myšlence, že existuje volba mezi inflací a nezaměstnaností, tedy že nezaměstnanost lze snížit za cenu zvýšení inflace a naopak.**
- **Upravená křivka říkala, že při vysoké inflaci je malá nezaměstnanost a při nízké inflaci je vysoká nezaměstnanost, tato představa zakořeněná především v Keynesiánství byla však zbourána v 70 letech, kdy došlo v souvislosti s ropnou krizí k takzvané stagfaldi, tedy k vysoké míře inflace ale zároveň vysoké míře nezaměstnanosti.**
- Phillipsova křivka naráží na přirozenou míru nezaměstnanosti, pokud se jí snaží vláda uměle snižovat zvyšováním inflace (tedy zvyšováním peněžní zásoby), je tak schopna učinit pouze krátkodobě, neboť v dlouhodobém hledisku se uměle snížená míra nezaměstnanosti vrátí na svojí původní míru.
- Jedná se pouze o peněžní iluzi, lidé a firmy si uvědomí, že se pro ně v podstatě nic nezměnilo, opět se tak sníží nabídka práce a firmy opět snižují produkci a nezaměstnanost se vrátí zpět na svojí přirozenou hodnotu.
- Peněžní iluze je způsobena zvětšením peněžní zásoby a zvýšením vládních výdajů, tím se stimuluje poptávka, která se zvyšuje a tím se zvýší nominální mzdy a ceny, lidé podlehnou peněžní iluzi a pod jejím vlivem zvyšují nabídku práce a produkci.

* **Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost:**

- **Dobrovolná nezaměstnanost** - je taková nezaměstnanost, kdy nezaměstnaný hledá práci, ovšem za vyšší mzdu, než která na trhu práce převládá, proto má také obtíže si práci najít.
- Dobrovolnost nespočívá v tom, že by lidé byli dobrovolně nezaměstnaní, ale zkrátka v tom, že hledají práci s vyšší odměnou, než kterou jim trh nabízí.
- Na čem závisí výše a délka trvání **dobrovolné nezaměstnanosti** - na tom jaké alternativní příležitosti mají nezaměstnaní, mezi alternativy patří například podpora v nezaměstnanosti - když je nízká a trvá krátkou dobou, bude mít daný

člověk větší iniciativu si najít práci a bude tak menší dobu nezaměstnaný a naopak.

- **Za nedobrovolnou nezaměstnanost** je považována situace, kdy zaměstnanci hledají práci za takovou odměnu, kterou jim nabízí trh práce, nebo by klidně akceptovali i nižší mzdu, ale nemohou ji najít.
- Příčiny nedobrovolné nezaměstnanosti jsou překážky bránící poklesu mezd, jednou z nich bývají **odborníky**, pokud si jako jeden z hlavních cílů vytknou prosazování vysokých mezd.
- Nedobrovolná nezaměstnanost má pro člověka horší důsledky než dobrovolná nezaměstnanost.
- **Nedobrovolná nezaměstnanost** může postihovat hodně lidí, kteří nemají dobré alternativní příležitosti, protože je pro ně rekvalifikace nebo nalezení jiného zdroje obživy velmi obtížné.
- **Příčinou nedobrovolné nezaměstnanosti se může stát i uzákoněná minimální mzda.**
- Nemusí být totiž vždy pravdou, že firmy mají rezervy, které mohou rozpustit do mezd, kvůli tomu, že se na konkurenčních trzích prosazuje tendence k **nulovým ekonomickým ziskům** a mzdy odpovídají **meznímu produktu práce**, v případě zvyšování mezd tak firma nemusí mít na **mzdové náklady**, respektive **mezní mzdové náklady** mohou převýšit **mezní produkt práce** a potenciální i **mezní zisk** a tím se firmě nebude vyplácet zaměstnávat tolik pracovníků.
- **Zvýšení minimální mzdy vede ke zvýšení nabídky práce, ale ke snížení poptávky po práci, neboť práce bude dražší.**
- **Registrovaná míra nezaměstnanosti obsahuje kromě nedobrovolné nezaměstnanosti i nějakou dobrovolnou nezaměstnanost.**

* **Dlouhodobá nezaměstnanost:**

- Přírozeným znakem tržní ekonomiky je, že se svou strukturou neustále přizpůsobuje měnícím se poptávkám, průvodní jevem jsou pohyby na pracovních trzích, při nichž mnoho lidí stále do zaměstnanosti vstupuje a opět z ní vystupuje.
- Pokud je nezaměstnanost krátkodobá, nepůsobí lidem žádné problémy, skutečným problémem pak může být dlouhodobá nezaměstnanost.
- **Nezaměstnanost by tak měla být posuzována nejen podle její výše, tak i podle její dlouhodobosti.**
- **Dlouhodobá nezaměstnanost se někdy samovolně mění z nedobrovolné v dobrovolnou, protože je-li člověk dlouho nezaměstnaný, mění se jeho způsob života i jeho postoje k zaměstnání.**

- Dlouhodobá nezaměstnanost může představovat problém jak z individuálního hlediska, **tak i pro celou ekonomiku.**
- Problém pro ekonomiku spočívá v nižší pružnosti pracovních trhů, to se poté odráží v **hospodářském růstu.**
- Příčinou nižší pružnosti pracovního trhu může být právě dlouhodobá nezaměstnanost, která může být způsobena například pracovním zákonodárstvím, tedy například vysokými podporami v nezaměstnanosti nebo velkou ochranou zaměstnanců, to může způsobit to, že firmy nemusí nabírat nové zaměstnance, neboť se bojí, že by je v krizi nemohli propustit - to vede k vyšší nezaměstnanosti a i k dlouhodobé nezaměstnanosti.

*** Vytváření pracovních míst:**

- **Snaha zabránit růstu nezaměstnanosti vede často vládu k tomu, aby pomocí vládních výdajů vytvářela nebo alespoň chránila pracovní místa v soukromém sektoru.**
- Tato taktika však v dlouhodobém hledisku může vést ke zpomalení hospodářského růstu.
- Problém kdy peníze do subvencí, placení dluhů, nebo dávání státních zakázek a podobně ze státního rozpočtu vyčlenit, jedná se však o politické gesto, politici například na venek vypadají, že zachránili mnoho pracovních míst, ve chvíli, kdy ale finance vynaložili špatně, udržovali by se neefektivně fungující podniky a neefektivní pracovní místa, přitom toto místo na trhu by mohlo být zabráno jiným výrobcem, který by byl efektivní.
- **Toto financování platí ve finále danoví poplatníci, a to pak může směřovat neperspektivně, i když by mohlo být vynaloženo jinak a vhodněji.**
- Domnívám se však, že podpora firem nemusí být vždy špatná, zejména pak v době hospodářské recese, kdy je potřeba rozpumpovat ekonomiku, podpořit spotřebu a omezit nezaměstnanost, takováto podpora pak může být dobrá, a to zejména ve chvíli, kdy by firma v následném ekonomickém růstu znovu začala prosperovat.
- Nesmí však být při životě udržovány neefektivní firmy.

Otázka 6 - Výkonnost ekonomiky a popis pomocí makroekonomických agregátů (HDP, HNP, investice, spotřeba) a měření výkonnosti, faktory ekonomického růstu.

|————|
 | Úkoly |
 |————|

- ☐ Výkonnost ekonomiky a popis pomocí makroekonomických agregátů
 - ☒ HDP
 - ☒ HNP
 - ☒ Investice
 - ☐ Spotřeba
 - ☒ Měření výkonnosti
 - ☐ Stanovování inflace
- ☐ Faktory ekonomického růstu

_____ |
 | Vysvětlení a Poznámky |
 |_____ |

- Výkonnost ekonomiky a popis pomocí makroekonomických agregátů
- **Makroekonomii** lze definovat jako součást ekonomie, která studuje chování národního hospodářství jako celku.
 - Makroekonomie se zabývá zkoumáním celkové úrovně produkce či makroekonomického výstupu, zaměstnanosti či nezaměstnanosti, vývoje cenové hladiny a zahraničně-ekonomickými vztahy země.
 - Makroekonomie odráží vývoj ekonomiky prostřednictvím veličin, které jsou označovány jako **MAKROEKONOMICKÉ AGREGÁTY**
 - * V **jednoduchém ekonomickém modelu**, respektive **koloběhu** se dvěma subjekty (firmy a domácnosti) platí, že vytvořený produkt (**Y**) je součtem spotřeby domácností a jejich úspor.
 - * Platí že **$Y = C + S$** , kde **C** je consumption = spotřeba a **S** je savings = úspory
 - * Velikost spotřeby závisí na **disponibilním důchodu domácností** a na úrokové míře, podíl spotřeby na disponibilním důchodu se s růstem důchodu snižuje.
 - * **Disponibilní důchod** pak vyjadřuje reálnou míru bohatství domácností, zahrnuje v sobě **transferové platby** a je od něj potřeba **odečíst daně**.
 - * K efektivnímu využití vzácných zdrojů dochází, když jsou úspory domácností použity jako investice ve firmách, tedy když **$I = S$** .
 - * Investice se dělí na **hrubé** = bez započtení amortizace, jedná se o celkově vynaložené investice a **čisté** = vynaloženy navíc oproti předchozímu cyklu, se započtením amortizace, **čisté investice umožňují ekonomický růst**.
 - * **Důchodotvorný účinek investic**: přírůstek investic vyvolá přírůstek důchodů, a tím i přírůstek spotřeby, hodně je investováno například když jsou levné peníze, souvisí s **inflací**.
 - * V **úplném ekonomickém koloběhu se ale ekonomické agregáty počítají jinak, musí se totiž zahrnout i stát a zahraničí**.
 - * Výdaje vlády (**G**) - svázané s veřejnými rozpočty, vláda na ně používá peníze, které získala z **přímých a nepřímých daní** a

- jiných odvodů do státního rozpočtu.
- * **Zahraniční obchod**, respektive **obchodní bilance**, počítá se jako **Čistý vývoz (X) = Export - Import**.
 - Základní makroekonomickými agregáty jsou **národní a domácí produkt, čistý domácí produkt, nominální a reálný produkt (běžné a stálé ceny), národní důchod, disponibilní důchod** a někdy také **čistý ekonomický blahobyt**.
 - * Měření výstupů ekonomiky za pomoci makroekonomických agregátů je možné vypočítat třemi základními způsoby:
 - **Výdajová metoda:** jedná se o součet hodnoty finálních statků a služeb spotřebovaných v jednotlivých sektorech, počítá se pomocí $Y = C$ (consumption) + I (investment) + G (výdaje vlády) + X (čistý vývoz)
 - **Produkční metoda:** v rámci jednotlivých fází produkčního řetězce se připočítává **přidaná hodnota, meziprodukt** se nepočítá jedná se tedy o cenu, za kterou je statek prodán - hodnotu vstupu, dá se počítat za pomoci informací, které lze získat z daňového systému
 - **Důchodová metoda:** jedná se o součet hodnoty příjmů realizovaných v jednotlivých sektorech ekonomiky, jako jsou **mzdy, zisky, renty, úroky** a dále se započtením **amortizace a nepřímých daní**, počítá se jako $Y_d = w$ (mzdy) + r (renty) + i (úroky) + z (zisky) + a (amortizace) + n (nepřímé daně), $w + r + i + z$ se dá zapsat i jako národní důchod, celá rovnice se tedy dá zapsat jako **národní důchod + amortizace + nepřímé daně**
 - * Všemi metodami by se mělo dosáhnout stejného výsledku, **tedy výpočtu HDP**.
 - HDP/ČDP
 - * Hrubý domácí produkt - celková hodnota všech finálních výrobků a služeb vyrobených v daném čase **na území daného státu**
 - * Čistý domácí produkt je produkt po odpočtu amortizace
 - HNP/ČNP
 - * To samé jako HDP, ale místo území se počítá hodnota všech výrobků a služeb **vyrobenými národními výrobními faktory**
 - * Čistý národní produkt je také po odpočtu amortizace
 - Nominální a reálný
 - * **Nominální je vyjadřován v běžných cenách - tedy v nominální hodnotě cen**
 - * **Reálný je vyjádřen ve stálých cenách - tedy změna produktu například mezi roky 2010 a 2011 je počítána v zcenách z období roku 2010, jedná se tedy o cenu očištěnou o inflaci**
 - Skutečný a potenciální
 - * **Potenciální produkt je důležitý ve vztahu k ekonomickému růstu, vyjadřuje kolik je národní ekonomika**

- schopná při plném využití svých vlastních zdrojů vyrobit
- * Skutečný produkt je faktické HDP, kterého národní ekonomika dosahuje - může být jak pod potenciálním produktem - recese, tak i nad potenciálním produktem - expanze, konjunktura
 - Čistý ekonomický blahobyt
 - * HDP však nezahrnuje všechno, nezahrnuje zejména další faktory přispívající k čistému ekonomickému bohatství - net economic welfare.
 - * Jedná se o alternativní výpočet HNP doplněný o odhad:
 - Produkce stínové ekonomiky,
 - netržní produkci (samozásobitelství) - například to co si kutil zvládne sám udělat v domácnosti,
 - o hodnotu volného času,
 - o vyšší kvalitu vyráběných výrobků,
 - o externalitu - pozitivní i negativní - viz **selhání trhu**.
 - Investice
 - * V rámci makroekonomický výpočtů jsou zařazovány finální nákupy, v rámci investic se tak nezapočítávají například akcie nebo obligace.
 - * Pro udržení produkčních možností musí být v ekonomice investice při nejmenším v takové míře, aby nahradili opotřeбенý kapitál.
 - * **Čisté investice:** investice nad úroveň minulého roku a nad nahrazení amortizace.
 - * **Hrubé investice:** čisté investice a nahrazení amortizace
 - * Investice podněcují ekonomický růst kvůli zvyšování produktivity práce.
 - Spotřeba
 - * Ovlivňuje poptávku, investice a spotřeba zvyšují národní důchod a tím i poptávku a spotřebu, to startuje expanzi v rámci **hospodářského cyklu**.
 - * Spotřeba se rozlišuje na **soukromou** - soukromé subjekty a **veřejnou** - stát.
 - Měření výkonnosti
 - * Měření výkonnosti probíhá právě pomocí výše zmíněných makroekonomických agregátů vypočítaných za pomoci jednoho z modelů.
 - Stanovování inflace
 - * Spotřební koš, index spotřebitelských cen
 - * Inflace tažená poptávkou
 - * Inflace tažená nabídkou
 - Agregátní poptávka a agregátní nabídka
 - * Jedná se o něco jiného než je **tržní poptávka**, vyjadřuje poptávku nebo nabídku zahrnující veškeré statky, ty se ale vzhledem k tomu, že nejsou sčitatelné musí vyjadřovat jinak - vyjadřují se

proto v **penězích**.

- * Agregátní nabídka je celková nabídka všech zboží a služeb, které byli v ekonomice vyrobeny a firmy je chtějí prodávat.
- * Průběh křivky agregátní nabídky se liší podle délky období, **v krátkém období má tendenci stoupat při zvyšování cenové hladiny, neboť množství vyrobených statků se odvíjí od zisku, respektive mezního příjmu, ten stoupá, neboť mnoho vstupů a nákladových položek totiž v krátkém období neroste úměrně s cenou výrobku, protože jsou fixovány na delší časový úsek, protože suma takovýchto fixovaných nákladů se v krátkém období nemění, má průběh křivky stoupající tendenci.**
- * Průběh křivky agregátní nabídky v dlouhém období je však neměnný, neboť nakonec dochází ke zvyšování vstupních nákladů a tedy i mezních nákladů a tím klesá mezní příjem, firmy na to reagují snížením objemu výroby.
- * **Agregátní poptávka:** jedná se vždy o výdaje domácností na nákupy spotřebních statků krátkodobé i dlouhodobé spotřeby, výdaje podniků na investice, vládní nákupy statků a služeb a v otevřené ekonomice čisté vývozy.
- * Křivka agregátní poptávky má klesající charakter.
- * **Vzájemné vztahy:** viz otázka číslo jedna:
 - Rovnováha - cenová hladina ani nezaměstnanost nebudou růst ani klesat,
 - Deflační mezera - poptávka je nižší než nabídka, za následek nevyužití ekonomických zdrojů - nezaměstnanost,
 - Inflační mezera - poptávka je vyšší než nabídka, jako následek má větší inflaci
- Faktory ekonomického růstu
 - Ekonomický růst je **růst schopnosti země vyrábět zboží a poskytovat služby**, to vede ke zvýšení reálného národního důchodu a k vyšší spotřebě => ekonomický růst, jedná se tedy o **produktivitu práce, či zvětšování kapitálu, který zapříčiňuje růst potenciálního produktu.**
 - Stabilní ekonomický růst nespočívá v samotných cyklech, ale v souvislém růstu potenciálního produktu, okolo kterého skutečný produkt osciluje.
 - Hospodářský cyklus, čtyři fáze, expanze, vrchol, krize, sedlo.
 - Při vrcholu roste HDP nad potenciální produkt a ekonomika se přehřívá, viz okonův zákon.

Otázka 7 - Hospodářský cyklus (pojem, vnější a vnitřní příčiny vzniku a příklady), časové rozlišení jednotlivých typů cyklů (krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé).

|————|
| Úkoly |
|————|

- ☐ Hospodářský cyklus
 - ☐ Pojem
 - ☐ Vnější a vnitřní příčiny vzniku
 - ☐ Příklady
 - ☐ Časové rozlišení

|————|
| Vysvětlení a Poznámky |
|————|

• **Hospodářský cyklus**

- Jedná se o výkyvy skutečného hospodářského produktu okolo potenciálního produktu = **hospodářský cyklus**.
- Je potřeba rozlišovat **strukturální** a **cyklické** výkyvy, hospodářský cyklus stojí právě na **cyklických výkyvech**.
- Strukturální výkyvy jsou v pořádku, znamenají pružnost ekonomiky, souvisí se **strukturální nezaměstnaností** a pouze ukazují, že se některá odvětví (neperspektivní ve smyslu komparativní výhody) smršťují, a jiná perspektivní naopak rostou, před strukturálními výkyvy nelze chránit například ochrannářskou politikou a cly, neboť ta brání neperspektivní odvětví a brání perspektivním odvětvím v tom, aby se prosadila, tím se i snižuje zahraniční obchod - právě kvůli **komparativní výhodě, respektive nevýhodě** a žádná země nemůže v moderním světě přežít bez zahraničního obchodu.
 - * **Komparativní výhoda spočívá v tom, že některá země je v produkci nějakého statku efektivnější než země jiná, proto je výhodné tyto statky dovážet do zemí, kde by jinak jejich produkce nebyla efektivní a alokovat volné zdroje na produkci statku, ve kterém má daná země komparativní výhodu.**
- Cyklické výkyvy jsou ale charakterizovány všeobecným poklesem ekonomiky, ne jen určitého odvětví, a poté zase růstem výroby a zaměstnanosti v celé ekonomice, ne jen v určitých odvětvích.
- Má čtyři fáze:
 - * **Recese:** jedná se o výrazný pokles agregátní poptávky po dobu alespoň dvou čtvrtletí, vzniká neprodejná nadprodukce, jedná se o **deflační mezeru**, klesají investice a kvůli snížené poptávce se omezuje výroba, **reálný produkt se snižuje, roste nezaměstnanost, domnívám se, že s ohledem na Phillipsovu křivku a menší zájem o peníze (investoři se například přesouvají na komoditní trh) se bude i snižovat inflace.**
 - * **Dno:** představuje bod obratu, kdy recese přechází do oživení.

- * **Vrchol:** představuje bod zlomu po oživení, kdy kvůli určitému důvodu ekonomika přechází do recese, ekonomika je v tomto bodě na vrcholu a je také značně přehřátá, reálný produkt je nad potenciálním produktem, to je způsobeno především zahraničním kapitálem, respektive ten způsobuje to, že je reálný produkt nad potenciálním.
- * **Oživení:** roste agregátní poptávka, zaměstnanost, ceny i zisky, růst investic je založen na očekávání vysokých zisků, kvůli investicím roste produktivita práce a roste ekonomika - zvyšuje se potenciální produkt, skutečný produkt se dostává nad potenciální produkt v důsledku zahraničních investic a ekonomika se přehřívá, hodně se projevují inflační tlaky.
- **Časové rozlišení**
 - * **Krátkodobý:**
 - * **Střednědobý:**
 - * **Dlouhodobý:**
- **Hospodářský proces**
 - * Výroba - první fáze je vyrobení statku
 - * Rozdělení - ti kdo se na výrobě statku podíleli získávají odměnu
 - * Směna - prodej na trhu, lidé kupují k uspokojení svých potřeb
 - * Spotřebě - lidé uspokojují své potřeby spotřebou
 - * Značně souvisí s ekonomickým koloběhem

Otázka 8 - Peníze a měna, funkce peněz a formy peněz, postup, výhody a rizika zavádění společné měny Euro (tzv. Maastrichtská kritéria).

|————|
 | Úkoly |
 |————|

- ☐ Peníze a měna
 - ☐ Funkce peněz
 - ☐ Formy peněz
- ☐ Zavádění společné měny Euro
 - ☐ Postup
 - ☐ Výhody
 - ☐ Rizika
 - ☐ Maastrichtská kritéria

|————|
 | Vysvětlení a Poznámky |
 |————|

- Peníze a měna
 - Doplňit

- Funkce peněz
 - * Doplnit
 - Formy peněz
 - * Doplnit
 - Zavádění společné měny Euro
 - Doplnit
 - Postup
 - * Doplnit
 - Výhody
 - * Doplnit
 - Rizika
 - * **Ztráta samostatné měnové politiky:**
 - * **Cena za zapojení se do Evropského stabilizačního mechanismu:**
 - * **Riziko vnímané inflace:**
 - * **Jednorázové náklady na zavedení eura:**
 - Maastrichtská kritéria
 - * Doplnit
-

Otázka 9 - Finanční trhy (pojem, členění), subjekty a instrumenty finančního trhu (typy cenných papírů), úloha finančních trhů v ekonomice. Investiční rozhodování, časová hodnota peněz.

|————|
 | Úkoly |
 |————|

- ☐ Finanční trhy
 - ☐ Pojem
 - ☐ Členění
 - ☐ Subjekty
 - ☐ Instrumenty finančního trhu
 - ☐ Typy cenných papírů
 - ☐ Úloha finančních trhů v ekonomice
 - ☐ Investiční rozhodování
 - ☐ Časová hodnota peněz

|————|
 | Vysvětlení a Poznámky |
 |————|

- **Finanční trhy**
 - Jedná se o trhy.
 - Členění
 - * Peněžní trh
 - PRIBOR

- Trh krátkodobých úvěrů
- Trh krátkodobých cených papírů
- * Kapitálový trh
 - Doplnit
 - Trh dlouhodobých úvěrů
 - Trh dlouhodobých cenných papírů
 - Derivátové trhy info zde
- * Trh drahých kovů (komoditní trh)
 - Doplnit
- * Trh s cizími měnami (devizový trh)

Otázka 10 - Monetární politika, cíle, hlavní subjekt a měnové nástroje ČNB. Inflace (příčiny, pojem, typy, měření, důsledky).

Úkoly

☐ Monetární politika

Vysvětlení a Poznámky

Kvantitativní uvolňování

Automatické facility

PRIBOR

REPO

Lombardni

Diskontni

Operace na peněžním trhu

Devalvace a revalvace měny - prodej a nákup deviz

Minimální bankovní rezervy

Kurzy

Druhy kurzů, pevní, fixní, určovaný, vázaný, plovoucí, volný

Měnová politika expanzivní

Měnová politika restriktivní

Aktivistická měnová politika

Měnová politika stálého pravidla

Otázka 11 - Fiskální politika (cíle, hlavní subjekty a nástroje), analýza vládních výdajů (obecné problémy, restriktivní a expanzivní přístup, vestavěné stabilizátory, vliv dotací a subvencí, deficity a vytěšňování soukromých investic).

Úkoly

- ☐ Fiskální politika
 - ☐ Cíle
 - ☐ Hlavní subjekty
 - ☐ Nástroje
- ☐ Analýza vládních výdajů
 - ☐ Obecné problémy
 - ☐ Restriktivní a expanzivní přístup
 - ☐ Vestavěné stabilizátory
 - ☐ Vliv dotací a subvencí
 - ☐ Deficity
 - ☐ A Vytěšňování soukromých investic

Vysvětlení a Poznámky

- Fiskální politika
 - Fiskální politika je politikou státu.
 - Jedná se o rozpočtovou politiku, která může být buď **expanzivního, nebo restriktivního charakteru.**
 - Cíle
 - * Doplnit
 - Hlavní subjekty
 - * Doplnit
 - Nástroje
 - * Doplnit
- Analýza vládních výdajů
 - Doplnit
 - Obecné problémy
 - * Doplnit
 - Restriktivní a expanzivní přístup
 - * Doplnit
 - * Restriktivní přístup
 - Doplnit
 - * Expanzivní přístup

- Doplnit
- Vestavěné stabilizátory
 - * Doplnit
- Vliv dotací a subvencí
 - * Doplnit
- Deficity
 - * Doplnit
- Vytěsňování soukromých investic
 - * Doplnit

Otázka 12 - Podnik a jeho okolí, ekonomická podstata podnikání, právní formy podnikání, konkurenční okolí podniku, možnosti a metody srovnání s konkurencí (potenciální konkurence, koncentrace v odvětví, relevantní trh, odvětvová klasifikace ekonomických činností, benchmarking - DEA a SWOT analýza, Competitive Intelligence).

Ukoly

Vysvětlení a Poznámky

Podnikání je legální soustavná činnost prováděná vlastním jménem na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

Implicitní a explicitní náklady, fixní a variabilní náklady, další druhy nákladů.

Implicitní náklady - náklady obětované příležitosti (druhé nejlepší alternativy).

Dlouhodobé a krátkodobé období.

Práce = L = Variabilní náklady

Kapitál = K = Fixní náklady

Výše napsané $L = VC$ a $K = FC$ však neplatí vždy, i náklady za práci mohou být například fixním nákladem.

Otázka 13 - Efektivnost podniku a její základní kategorie, cíle a funkce podniku (poslání a vize podniku, S.M.A.R.T. cíle, ziskové a neziskové formy podnikání, podnikatelské objevování), investiční rozhodování podniku (základní metody a jejich užití).

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 14 - Finanční řízení podniku (organizace a hlavní úkoly finančního managementu), finanční analýza (nástroje pro rozhodování finančního managementu). Financování podniku (vnější a vnitřní zdroje, rozvaha), hospodářský výsledek podniku (rentabilita, výsledek). Majetková a kapitálová struktura podniku.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

- Financování podniku
 - Doplnit
-

Otázka 15 - Podnikové řízení (rámec strategického řízení, taktické a operativní řízení), oddělení vlastnictví a řízení podniku, správa a řízení velké společnosti (korporátní strategie, nadnárodní společnosti). Organizační výstavba podniku (typická oddělení v podniku, organizační inovace).

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

- Mezinárodní obchod
 - V souvislost s nadnárodní společnostmi
-

Otázka 16 - Podnikové účetnictví (právní úprava, zásady a jejich odraz ve vedení účetnictví), účetní výkazy, manažerské účetnictví a podniková statistika (role podnikových informačních systémů, vztah k finančnímu účetnictví).

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 17 - Cenové strategie, odbyt a marketing, marketingový mix, životní cyklus produktu; řízení distribučních kanálů; marketingová komunikace, propagační mix, marketingová inovace.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 18 - Tržní hodnota podniku, faktory tvorby hodnoty, měření hodnoty podniku.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 19 - Výroba a její zabezpečení (výrobní plán, druhy podniků, typy výrobní činnosti, výnosy z rozsahu), lokalizace podniku, globální hodnotové řetězce, produktová inovace, procesní inovace.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

- Výrobní faktory
 - Doplňit

Otázka 20 - Majetek podniku – charakteristika, členění, rozdíl mezi dlouhodobým a krátkodobým majetkem, oceňování, pořízení, odpisování, vyřazení.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 21 - Pohledávky a závazky podniku – vznik a členění, zásada opatrnosti, cizí a vlastní zdroje. Náklad a výnos - druhy, pravidla účtování, odraz v účetních výkazech. Řízení a účtování zásob – charakteristika, členění, způsoby účtování, oceňování spotřeby.

Úkoly
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Pohledávky a závazky podniku <ul style="list-style-type: none"> ☐ Vznik a členění ☐ Zásada opatrnosti ☐ Cizí a vlastní zdroje (kapitál) ☐ Náklady a výnos <ul style="list-style-type: none"> ☐ Zisk podniku, náklady podniku, příjmy podniku (Ekonomický pohled z distanční opory) ☐ Druhy ☐ Pravidla účtování ☐ Odraz v účetních výkazech ☐ Řízení a účtování zásob <ul style="list-style-type: none"> ☐ Charakteristika ☐ Členění ☐ Způsoby účtování ☐ Oceňování spotřeby
Vysvětlení a Poznámky

- Zisk podniku, náklady podniku, příjmy podniku
 - Doplnit
 - Účetní zisk - celkový příjem - explicitní náklady, zisk je tedy TR - TC
 - Ekonomický zisk - Účetní zisk - implicitní náklady

Otázka 22 - Výsledek hospodaření podniku, účetní závěrka – pravidla, postup, úloha auditu.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Účetní závěrka (uzávěrka) se skládá z výsledovky (výkaz zisků a ztrát) a z rozvahy, přehled o finančních tocích, změny vlastního kapitálu a příloha k účetní závěrce, tou je komentář k účetní závěrce.

Krom toho firma ještě podává přiznání k dani z příjmu právnických osob a přiznání k dani z přidané hodnoty společně s kontrolním a souhrnným hlášením.

Otázka 23 - Daně z hlediska hospodaření podniku, druhy a diskuse v rámci daňové reformy.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 24 - Role manažera v organizaci, organizační vztahy a vazby, klíčové odpovědnosti při vedení a řízení podřízených a jejich uplatňování.

Úkoly
Vysvětlení a Poznámky

Otázka 25 - Charakteristika pracovní pozice a výběr podřízených, požadavky na profil kandidáta, způsobilosti odborné a osobnostní, jak zajistit výběr správného kandidáta. Styly vedení podřízených – základní manažerské typy, situační vedení a jeho uplatňování, delegování, koučování a jejich správné uplatňování.

|_____|
| Úkoly |
|_____|

|_____|
| Vysvětlení a Poznámky |
|_____|

Otázka 26 - Hodnocení, motivace a rozvoj podřízených, typologie osobnosti, motivační faktory, motivační nástroje, měření a hodnocení výkonnosti, nástroje rozvoje podřízených.

|_____|
| Úkoly |
|_____|

|_____|
| Vysvětlení a Poznámky |
|_____|

Otázka 27 - Nákup, logistika, zásobování. Hlavní úkoly logistického oddělení, logistické metody, řízení zásob, marketingový nákupní mix.

|_____|
| Úkoly |
|_____|

|_____|
| Vysvětlení a Poznámky |
|_____|

Otázka 28 - Řízení rizik, definice rizika a nejistoty, kategorizace rizik, metody měření a ošetření rizik, Risk Appetite, organizace řízení rizik ve společnosti.

|_____|
| Úkoly |
|_____|

|_____|
| Vysvětlení a Poznámky |
|_____|

Otázka 29 - Projektové řízení, dilema projektového řízení, věcná a procesní stránka projektu, faktory úspěchu projektu, projektová řídicí struktura, nástroje pro řízení projektů.

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

Otázka 30 - Marketing a odbyt, hlavní úkoly marketingového oddělení, marketingové techniky, vztah podnikové a marketingové strategie. Trh a jeho segmentace, definování cílových zákaznických skupin a zaměření - targeting a positioning.

|_____|

| Úkoly |

|_____|

|_____|

| Vysvětlení a Poznámky |

|_____|

Slovník základních pojmů

PDF s OCR je k dispozici zde.